

ČESKÉ VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V PRAZE
FAKULTA STAVEBNÍ
KATEDRA URBANISMU A ÚZEMNÍHO PLÁNOVÁNÍ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

ÚZEMNÍ STUDIE
VEŘEJNÝCH PROSTRANSTVÍ
MĚSTA TÁBOR

TERRITORIAL STUDY OF PUBLIC SPACES IN TABOR

VYPRACOVAL: TOMÁŠ KUSÝ

VEDOUCÍ PRÁCE: ING. ARCH. MAREK JANATKA, PH.D.

STUDIJNÍ PROGRAM: STAVEBNÍ INŽENÝRSTVÍ
STUDIJNÍ OBOR: INŽENÝRSTVÍ ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ
AKADEMICKÝ ROK: 2016/2017

Anotace

Diplomová práce je rozdělena dvě části. První část se zaměřuje na veřejná prostranství města Tábora s důrazem na vymezení typů veřejných prostranství, kdy byla provedena analýza stávajících veřejných prostor a následně stanoveny obecné zásady pro jejich tvorbu a úpravu, včetně koncepce materiálů a povrchů.

Druhá část, která je obsáhlejší a je těžištěm této práce, se zaměřuje na zeleň ve veřejných prostorech. Důraz je kladen nejen na obecné zásady pro návrh zeleně v celém řešeném území, ale na rozdělení území na oblasti dle charakteru zástavby, pro které byl zanalyzován současný stav zeleně a poté stanoveny zásady pro jejich výsadbu a údržbu.

Klíčová slova

Tábor, veřejná prostranství, povrchy, zeleň, pravidla

Anotation

The thesis is divided into two parts. The first part is focused on public spaces of town Tabor with emphasis to define types of public spaces, the analysis of existing public spaces was conducted and then the general principles for the creation and modification, including the concept of materials and surfaces were determined.

The second part, which is more comprehensive and it is the core of this thesis, is focused on greenery in public spaces. Emphasis is placed not only on the general principles for design of greenery in the entire territory, but on the division of territory into areas according to the character of development, for which the current state of the greenery was analyzed and then the principles for the planting and maintenance were set up.

Keywords

Tabor, public spaces, surfaces, green, rules

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem zadáním stanovené části tématu Územní studie veřejných prostranství Tábor této diplomové práce zpracoval samostatně za použití uvedené literatury a pramenů.

Poděkování

Chtěl bych poděkovat vedoucímu diplomové práce panu Ing. arch. Marku Janatkovi, Ph.D. za odborné vedení a pomoc při zpracování této práce. Dále bych chtěl poděkovat zaměstnancům z Odboru rozvoje Městského úřadu v Táboře, za cenné rady týkající se plánování města a informace o územní studii veřejných prostranství. Samozřejmě bych chtěl poděkovat mojí rodině za projevenou podporu po celou dobu mého studia.

Speciální dík pak patří Martinu Melenovi za trpělivost a ochotu se se mnou pustit do této práce.

V Praze dne 5. ledna 2017

.....
podpis studenta

ČESKÉ VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V PRAZE
Fakulta stavební
Thákurova 7, 166 29 Praha 6

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

I. OSOBNÍ A STUDIJNÍ ÚDAJE

Příjmení: Kusý Jméno: Tomáš Osobní číslo: 395689
Zadávatel katedra: K127 - Katedra urbanismu a územního plánování
Studijní program: Stavební inženýrství
Studijní obor: Inženýrství životního prostředí (zaměření: Urbanismus a územní plánování)

II. ÚDAJE K DIPLOMOVÉ PRÁCI

Název diplomové práce: Územní studie veřejných prostranství Tábor
Název diplomové práce anglicky: Territorial Study of Public Space in Tábor
Pokyny pro vypracování:
Diplomová práce bude vypracována na podkladu reálného zadání od města Tábor, které bylo upraveno pro účely studentské práce. Vzhledem k náročnosti úkolu bude diplomová práce zpracovávána ve dvojici s diplomantem Martinem Melnou. Výsledná práce bude prezentována samostatně s důrazem na zpracování tématu městské zeleně a některých kapitol z problematiky veřejných prostranství.

Seznam doporučené literatury:
Manuál tvorby veřejných prostranství v hl. m. Praze

Jméno vedoucího diplomové práce: Ing. arch. Marek Janátka, Ph.D.

Datum zadání diplomové práce: 3. 10. 2016 Termín odevzdání diplomové práce: 8. 1. 2017
Údaj uvedte v souladu s datem v časovém plánu příslušného ak. roku

Podpis vedoucího práce

Podpis vedoucího katedry

III. PŘEVZETÍ ZADÁNÍ

Beru na vědomí, že jsem povinen vypracovat diplomovou práci samostatně, bez cizí pomoci, s výjimkou poskytnutých konzultací. Seznam použité literatury, jiných pramenů a jmen konzultantů je nyní uvést v diplomové práci a při citování postupovat v souladu s metodickou příručkou ČVUT „Jak psát vysokoškolské závěrečné práce“ a metodickým pokynem ČVUT „O dodržování etických principů při přípravě vysokoškolských závěrečných prací“.

Datum převzetí zadání

Podpis studenta(ky)

3. 10. 2016

Zadání Územní studie Veřejná prostranství města Tábora upravená verze pro zadání diplomové práce

Podstatou zadání je zpracování územní studie, která by měla být základním materiálem pro veřejná prostranství města Tábora a měla by řešit především prostorové uspořádání a funkční členění veřejných prostranství, koncepční údržbu zeleně, standard povrchů a mobiliáře, sjednocení pravidel pro umísťování prvků ve veřejném prostoru a provázanost s územním plánem města.

A. Cíle a účel územní studie

- definovat vymezení stávajících a navrhovaných veřejných prostranství jako ucelené urbanistické kostry města
- prověřit charakter a způsob využití veřejných prostranství
- získat podklad pro koordinované rozhodování při úpravách a návrhu nových veřejných prostranství
- sjednotit dílčí koncepce a pravidla uplatňovaná pro veřejné prostory
- získat přehledný podklad pro architekty a projektanty navrhující veřejné prostory
- uplatňovat standard mobiliáře a prvků v urbanisticky jednotných celcích
- získat podrobnější podklad pro koncepci veřejných prostranství územního plánu Tábor

B. Obsah územní studie

Územní studie bude řešit nejatraktivnější a nejvíce frekventovaná území města Tábor (viz řešené území).

V územní studii je požadováno řešení následujících bodů:

1. Veřejná prostranství

- 1.1. zmapovat a vymežit stávající veřejná prostranství ve městě, analyzovat plochy vymezené v ÚP Tábor jako veřejná prostranství či veřejná zeleň
- 1.2. vyhodnotit způsob využití stávajících veřejných prostranství a jejich převažující charakteristiku (ulice-městská třída, obslužná ulice, náměstí, nábřeží,...)
- 1.3. analyzovat a popsat silné a slabé stránky a problémy veřejných prostranství v jednotlivých částech řešeného území
- 1.4. stanovit významnost a hierarchii veřejných prostranství (celoměstsky významné, místně významné apod.), analyzovat vzájemné vazby systému veřejných prostranství ve struktuře města
- 1.5. navrhnout zásady pro navrhování a úpravy veřejných prostranství města
- 1.6. navrhnout rozdělení města do lokalit dle převažujícího charakteru zástavby a veřejných prostranství
- 1.7. navrhnout doporučený standard povrchů a materiálů (komunikace, chodníky, stezky, dlažba, obrubníky) pro jednotlivé lokality

2. Zeleň

- 2.1. analyzovat plochy sídelní zeleně dle způsobu využití a kategorizace ploch zeleně
- 2.2. vyhodnotit stav stávající zeleně ve vztahu k plochám vymezeným v územním plánu a vhodnosti zeleně v dané lokalitě, vyhodnotit plochy zeleně v souladu s nadřazenými územně plánovacími dokumenty
- 2.3. vyhodnotit historický vývoj a současný stav zeleně na území města
- 2.4. nastavit standardy kvality údržby zeleně pro jednotlivé lokality (dle metodiky dostupné na standardy.nature.cz)
- 2.5. navrhnout úpravy a doplnění sídelní zeleně v jednotlivých lokalitách
- 2.6. stanovit regulativy pro jednotlivé kategorie zeleně v jednotlivých lokalitách

3. Mobiliář

3.1. analyzovat typy, stav a rozmístění městského mobiliáře v jednotlivých lokalitách (na podkladu pasportu zeleně, doplněným vlastními průzkumy, není požadována podrobná pasportizace prvků) samostatně pro:

- lavičky
 - stojany na kola
 - zastávkové přístřešky
 - veřejné osvětlení
 - odpadkové koše, odpadkové koše pro psy
 - separační místa na odpad (nádoby na separační odpad, podzemní kontejnery)
- 3.2. navrhnout doporučený standard mobiliáře pro jednotlivé lokality
- 3.3. analyzovat stávající stav reklamních zařízení ve veřejném prostoru
- 3.4. navrhnout zásady pro umístování reklamních zařízení a regulaci jeho vzhledu
- 3.5. analyzovat vzhled a stav předzahrádek
- 3.6. navrhnout úpravy zásad pro umístování a vzhled předzahrádek

C. Rozsah dokumentace, projednání

Textová část - bude zpracována v obsahu a členění dle bodů 1.- 3., přehledně a srozumitelně.

Grafická část – bude zpracována v obsahu dle bodů 1. – 3. a v následujícím členění výkresů:

VEŘEJNÁ PROSTRANSTVÍ

veřejné prostory dle způsobu využití (ulice-městská třída, obslužná ulice, náměstí, nábřeží,...) – bod 1.2

veřejné prostory dle významnosti a hierarchie (celoměstsky významné, místně významné apod.) – bod 1.4

PLOCHY VEŘEJNÝCH PROSTRANSTVÍ A ZELENĚ

plochy P_v – veřejná prostranství obecná – stav dle ÚP – bod 1.1

plochy P_z – veřejná zeleň – stav dle ÚP – bod 1.1

KONCEPCE ZELENĚ

vlastnická struktura – vymezení ploch zeleně na pozemcích ve vlastnictví města - bod 2.1

MOBILIÁŘ

návrh lokalit se stejným typem mobiliáře – bod 3.2

Projednání

V průběhu zpracování bude územní studie konzultována s odborem rozvoje.

Zpracoval: Městský úřad Tábor, odbor rozvoje – Ing. arch. Iveta Nesrovnalová, Ing. Vlastimil Křemen ve spolupráci s odborem životního prostředí – Ing. Blanka Candrová, Ing. Jan Fišer

Upravil: Bc. Martin Melena

Bc. Tomáš Kusý

Pořizovatel: Městský úřad Tábor, odbor rozvoje

Odpovědná osoba pořizovatele: Ing. Vlastimil Křemen, vedoucí odboru rozvoje

Podpis:

Datum:

Razítko:

Obsah	
1. Úvod..... 9	
1.1. Úvodní slovo.....9	
1.2. Cíle práce.....9	
1.3. Metodika práce.....9	
2. Základní charakteristika území..... 10	
2.1. Základní údaje..... 10	
2.2. Postavení města v rámci regionu..... 10	
2.3. Celoměstské vztahy a vazby v historickém kontextu.....11	
3. Veřejná prostranství 12	
3.1. Úvod..... 12	
3.2. Vymezení stávajících veřejných prostranství a zeleně..... 13	
3.3. Hierarchie veřejných prostranství..... 13	
3.3.1. Nadměstské prostory..... 13	
3.3.2. Celoměstské prostory..... 14	
3.3.3. Okrskové prostory..... 14	
3.3.4. Místní prostory..... 14	
3.4. Struktura zástavby..... 14	
3.4.1. Rostlá městská struktura..... 14	
3.4.2. Kompaktní městská struktura..... 15	
3.5. Typologie veřejných prostranství..... 16	
3.6. Analýza typů veřejných prostranství..... 16	
3.6.1. Definice ukazatelů veřejných prostranství..... 16	
3.7. Ulice..... 17	
3.7.1. Městská třída..... 17	
3.7.2. Významná ulice..... 18	
3.7.3. Obslužná ulice..... 19	
3.7.4. Sdílená ulice.....20	
3.8. Náměstí..... 21	
3.8.1. Tradiční náměstí..... 21	
3.8.2. Parkové náměstí.....22	
3.9. Nábřeží.....23	
3.10. Park.....24	
3.11. Zásady pro navrhování a úpravy veřejných prostranství.....25	
3.11.1. Ulice.....27	
3.11.2. Náměstí.....28	
3.11.3. Nábřeží.....29	
3.11.4. Park.....30	
3.12. Materiály a povrchy veřejných prostranství..... 31	
3.13. Principy a pravidla volby a údržby povrchů.....32	
3.13.1. Volba a vazba povrchů.....32	
3.13.2. Údržba a odvodnění povrchů.....32	
3.14. Veřejné prostory a jejich rozdělení z hlediska povrchů.....33	
3.14.1. Rozdělení podle oblastí.....33	
3.15. Pravidla pro návrh povrchů dle typu veřejných prostranství.....34	
3.16. Vymezení pravidel pro návrh povrchů pro osoby se sníženou schopností orientace a pohybu.....37	
4. Zeleň na území města 38	
4.1. Charakteristika zeleně.....38	

4.2.	Vlastnosti zeleně.....	38	4.23.	Návrh druhů dřevin pro oblast vnitřního města s městským charakterem.....	66
4.3.	Funkce zeleně.....	39	4.24.	Oblast 4 – Rezidenční oblast města.....	67
4.4.	Systémy zeleně.....	40	4.25.	Analýza současného stavu zeleně v oblasti.....	68
4.5.	Veřejná zeleň na území Tábora.....	43	4.26.	Vyhodnocení a vytyčení základních pravidel pro návrh zeleně v oblasti pro rezidenty.....	70
4.6.	Vyhodnocení ploch zeleně v řešeném území z hlediska Politiky územního rozvoje, Zásad územního rozvoje a Územně analytických podkladů.....	44	4.27.	Návrh druhů dřevin pro rezidenční oblast.....	71
4.7.	Historický vývoj území.....	45	5.	Závěr.....	72
4.8.	Stávající stav.....	47	6.	Použité informační zdroje.....	73
4.9.	Předpokládaný vývoj území.....	48	7.	Zdroje obrázků a tabulek.....	74
4.10.	Vymezení oblastí.....	49	8.	Autoři – zpracování jednotlivých částí.....	75
4.11.	Obecné zásady pro návrh a údržbu zeleně ve všech oblastech.....	51			
4.12.	Oblast 1 – Historické centrum.....	52			
4.13.	Analýza současného stavu zeleně v oblasti.....	53			
4.14.	Vyhodnocení a vytyčení základních pravidel pro návrh zeleně v oblasti historického centra.....	55			
4.15.	Návrh druhů dřevin pro oblast vnitřního města s parkovým charakterem.....	56			
4.16.	Oblast 2 – Vnitřní město s parkovým charakterem.....	57			
4.17.	Analýza současného stavu zeleně v oblasti.....	58			
4.18.	Vyhodnocení a vytyčení základních pravidel pro návrh zeleně ve vnitřním městě s parkovým charakterem.....	60			
4.19.	Návrh druhů dřevin pro oblast vnitřního města s parkovým charakterem.....	61			
4.20.	Oblast 3 – Vnitřní oblast města s městským charakterem.....	62			
4.21.	Analýza současného stavu zeleně v oblasti.....	63			
4.22.	Vyhodnocení a vytyčení základních pravidel pro návrh zeleně ve vnitřním městě s městským charakterem.....	65			

1. Úvod

1.1. Úvodní slovo

Tato diplomová práce pojednává o územní studii veřejných prostranství. Práce vychází z reálného zadání Územní studie veřejných prostranství města Tábora, které bylo v době zadání práce připraveno pro budoucí zveřejnění a vyhlášení výběrového řízení. Pro účely této práce bylo po konzultaci se zadavatelem a vedoucím práce částečně zkráceno a upraveno (viz Upravená verze pro zadání diplomové práce). Práce byla v souladu s požadavky zadání a vedoucího práce zpracována ve dvojici s diplomantem Bc. Martinem Melenou (detailní rozdělení viz kapitola 8 – Autoři – zpracování jednotlivých částí).

Hlavní zaměření práce bude spočívat v analýze řešeného území z hlediska stávajícího stavu veřejných prostranství a zeleně. Po analýze každé ze čtyř oblastí (z hlediska charakteru zástavby) bude vyhodnocena úroveň péče a údržby veřejných prostranství a zelených ploch, včetně principů, podle kterých město tyto plochy navrhuje. Součástí vyhodnocení u každé oblasti bude stanovení základních pravidel pro návrh veřejných prostor a zeleně, podle kterých by mělo město ve spolupráci s odborem investic a životního prostředí řídit a určovat tak rozvoj těchto turisticky významných lokalit.

1.2. Cíle práce

Cílem této práce je vytvoření základních principů a pravidel pro tvorbu veřejných prostranství a ploch zeleně pro oblast centra na území města Tábor. Velkou inspirací pro tuto práci nám byl Manuál pro tvorbu veřejných prostranství hl. m. Prahy.

1.3. Metodika práce

Tato diplomová práce je v převážné míře zpracována podle Manuálu veřejných prostranství hlavního města Prahy (dále Manuál), jenž byl společně vytvořen s návrhem Strategie rozvoje veřejných prostranství. Nejprve byly podle Územně

analytických podkladů obce s rozšířenou působností (ÚAP ORP) popsány základní charakteristické údaje území, společně s historickým vývojem (dle historických map z portálu GIS města Tábor). Další část, která se zaměřuje na typologii veřejných prostranství a následné principy a pravidla pro jejich tvorbu, byla zpracována na základě již výše zmíněného Manuálu, Pražských stavebních předpisů (PSP), jejichž účinnost vyšla v platnost v srpnu 2016 a publikace Nové městské prostory (Gehl, Gemzoe), ze kterých byly čerpány inspirace k návrhu veřejných prostranství.

Stěžejní část této práce je zaměřena na téma zeleně ve veřejných prostranstvích v řešeném území. Úvodní (teoretická) část byla zpracována na základě publikací Ústavu územního rozvoje (ÚÚR), které se zabývají funkcí zeleně ve městech a jejímu základnímu rozdělení. V dalších kapitolách je popsán historický vývoj zeleně společně se současným stavem a předpokládaným vývojem podle územně plánovací dokumentace města (Územní plán Tábor, 2011). V dalších kapitolách je řešené území rozděleno na čtyři oblasti, které jsou z hlediska stávajícího stavu zeleně zanalyzovány a vyhodnoceny na základě jejího vývoje. Poté jsou podle Manuálu stanoveny principy a pravidla pro jejich výsadbu a údržbu společně s doporučenými standardy (habitus, druhy, atd.). Veškeré analýzy v rámci této práce jsou doplněny o rozsáhlou fotodokumentaci, která byla pořízena na základě vlastního terénního průzkumu.

2. Základní charakteristika území

2.1. Základní údaje

Název	Tábor
Status	město
Kategorie	obec III. stupně (obec s rozšířenou působností)
Kraj	Jihočeský
Počet obyvatel	34 641 (1. 1. 2016) ¹
Části obce	15
Katastrální území	10
Nadmořská výška	437 m n. m.

Město Tábor leží v severovýchodní části Jihočeského kraje na řece Lužnici. Se svými téměř 35 tisíci obyvateli je druhým největším městem v kraji, hned po Českých Budějovicích. Spolu se sousedními městy Sezimovo Ústí a Planá nad Lužnicí tvoří rozsáhlou, tzv. táborskou sídelní aglomeraci, která je bydlištěm více než 47 tisíc lidí.

Tábor je obcí s rozšířenou působností (ORP) a jeho správní území o rozloze 1002 km² ho řadí na druhé místo v kraji. Na tomto území žije 80 553 obyvatel, tj. 12,7 % počtu obyvatel kraje. ORP zahrnuje celkem 79 obcí, včetně 7 měst a 3 městysů. Zvláštností je, že 54 % počtu všech sídel tvoří nejmenší obce do 199 obyvatel, celých 87 % pak obce do 999 obyvatel, větších obcí je pouze 10.

Kulturní hodnotu města dokládá zvláštní režim jeho ochrany. Historické jádro města bylo na poč. 60. let vyhlášeno městskou památkovou rezervací, nové město je pak zahrnuto v ochranné zóně.

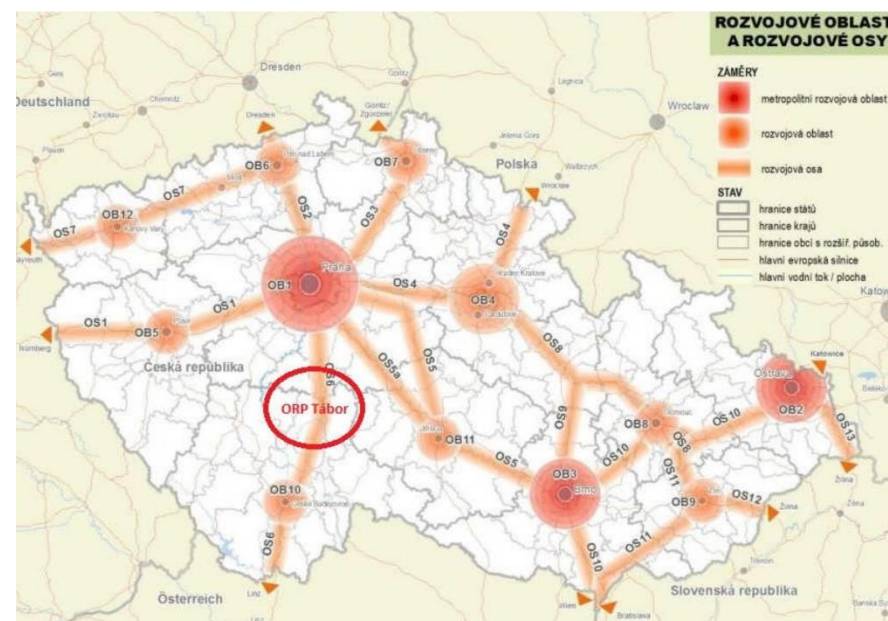
2.2. Postavení města v rámci regionu

Tábor má výhodnou polohu nacházející se ve zhruba polovině osy Praha – České Budějovice. Politika územního rozvoje ČR vymezuje tato dvě města jako významné

rozvojové oblasti (OB1 Praha, OB10 České Budějovice), spojnici mezi nimi pak jako rozvojovou osu (OS6 Praha – Benešov – Tábor – České Budějovice – ČR/Rakousko). Tato je navázána na mezinárodní komunikaci E55, jdoucí částečně po dokončených úsecích dálnice D3, a na trať č. 220, která je součástí IV. tranzitního železničního koridoru Německo/ČR - Děčín – Horní Dvořiště – ČR/Rakousko.

Důležitost města Tábor, táborské sídelní aglomerace a jejího okolí podtrhuje i zařazení do rozvojové oblasti nadmístního významu N-OB2 Táborsko v ZÚR Jihočeského kraje.

Řešené sídlo je však v užším měřítku také důležitým spádovým centrem svého správního území. Je ohniskem obchodu, volného času (kultura, turismus), občanské vybavenosti, cílem pracovní dojížděky, a také významným dopravním uzlem.²

001 Rozvojové oblasti a osy v Politice územního rozvoje ČR.

¹ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Počet obyvatel v obcích ČR k 1. 1. 2016.

² ÚAP ORP Tábor: PRURÚ 4. aktualizace 2016.

2.3. Celoměstské vztahy a vazby v historickém kontextu

Město Tábor se rozprostírá v pahorkatém terénu, kde dominantu tvoří hluboce zařízlé údolí řeky Lužnice. Morfologie způsobuje částečnou nekompaktnost zastavěného území, které je přerušeno jednak údolím Lužnice, jednak údolím Tismenického potoka a vodním dílem Jordán. Bariéry, krom přírodních, tvoří také prvky antropogenního původu, zejména dopravní koridory (železniční trať, městské třídy, obchvaty) a rozsáhlá území průmyslových zón a armádních areálů.

Původní osídlení se koncentrovalo v místě dnešního historického jádra, tzv. Starého města, na ostrohu nad řekou Lužnicí. Tento prostor má od 1. pol. 18. století stále stejnou tvář a zůstal prakticky nezměněn. Centrum má jedinečnou siluetu, které vévodí kostel Proměnění Páně na Žižkově náměstí. 2. pol. 19. století přinesla do území železnici, a tím také větší počet obyvatel do města. Ve svahu nad Tismenickým potokem, tekoucím z vodní nádrže Jordán, vznikaly Holečkovy sady. U Jordánu byly patrné první promenády a vodní plocha začala mít rekreační charakter. Do konce století bylo vystavěno tzv. Nové město, které v tu dobu sahalo téměř až k nádraží.

Na přelomu 19. a 20. století se ve spojitosti se zbudováním trati do Bechyně vystavěly další čtvrtě jihovýchodně od Starého města a jihozápadně od Nového města. V okolí Tábora se vytvářela stále houstnoucí cestní síť a město se tak postupně stávalo důležitým obchodním centrem v regionu. 2. pol. 20. století se nesla ve znamení rozšiřující se průmyslové zóny na východě a celkového přibližování okolních sídel k Táboru (Klokoty, Čekanice, Měšice).

Následně byla v 70. letech vystavěna rozsáhlá panelová sídliště na severu i jihu (Pražské sídliště, sídliště Nad Lužnicí) a proces spojení dřívějších satelitních obcí byl téměř dokonán. Přesto si některé z těchto obcí (dnes čtvrtí) zachovaly částečnou urbanistickou izolovanost dodnes (Klokoty), kdy jsou v nich soustředěna důležitá lokální centra s vlastní občanskou vybaveností a obchodními zónami. Z ulic Budějovická a Čsl. armády se stal hlavní průtah městem směrem na Prahu a na České Budějovice.

Poslední dekády se nesou v duchu všeobecného rozšiřování zejména individuálního bydlení a nákupních zón. Neustále také sílí silniční doprava, čemuž se město snaží čelit pomocí obchvatů a objízdných tras.³

³ Mapový server města Tábor: Historické mapy.

3. Veřejná prostranství

3.1. Úvod

Před samotným zkoumáním veřejného prostranství a další prací je nutné si tento pojem definovat. Definicí je mnoho, námi byla vybrána jedna definice měkčí a jedna striktní.

Pražský Manuál veřejných prostranství pojmem veřejné prostranství chápe fyzickou část prostředí, kterou je veřejně přístupné prostranství. Je jím především plocha exteriéru města, včetně veškerých prvků vybavení veřejných prostranství.⁴

O poznání striktnější je zákonná definice uvedená v § 34 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích: „Veřejným prostranstvím jsou všechna náměstí, ulice, tržiště, chodníky, veřejná zeleň, parky a další prostory přístupné každému bez omezení, tedy sloužící obecnému užívání, a to bez ohledu na vlastnictví k tomuto prostoru.“⁵ Zásadní je přitom skutečnost, že jediným možným omezením užívání je časový režim.

Zamyslíme-li se nad historickým vývojem postojů k veřejným prostranstvím, zjistíme, že ve vztahu ke zbytku světa byly v naší zemi patrné jisté odlišnosti. Od poválečného období minulého století se městské prostory omezily na pouhé koridory, kde nikoho nelákalo se dlouho zdržovat. Panují dokonce názory, že v tom měl jistou roli i minulý režim, který neměl zájem na setkávání lidí a výměnu informací mezi nimi. Počátkem 90. let se toto změnilo, lidé si více začali všímat významu veřejných prostranství, nicméně z procesu návrhu je často vyloučen jeho základní cíl – občan. Inspiraci můžeme čerpat ze zahraničí nejen ve výraznějším zapojení veřejnosti, ale také v profesionální realizaci navržených řešení a zejména v trvalé údržbě a péči o dané prostory.

Potenciál veřejných prostranství lze nejvýrazněji využít v městském prostředí. Město je možno chápat jako demografický magnet, který láká nové obyvatele například lepšími pracovními podmínkami, bohatým kulturním vyžitím a velkou koncentrací nejrůznějších aktivit a funkcí. Město je dost možná jedinou udržitelnou formou lidského společenství.⁶

Přístup k veřejným prostranstvím tak, jak se jimi zabýváme dnes, nebyl vždy samozřejmý. Vždyť po velkou část minulého století byl veřejný prostor města téměř tabu, s kořeny v modernismu. Až počátkem 70. let si světoví odborníci začínají uvědomovat nutnost diskuse o veřejných prostranstvích, mimo jiné i kvůli automobilové dopravě zabírající značné části ulic a náměstí. Je pravděpodobné, že vzhledem k zpožděnému stádiu automobilizace u nás se i toto uvědomění dostavilo se značným zpožděním.

Tím spíše si můžeme brát příklady z úspěšných, léty ověřených zahraničních realizací. Zvláště skloňovaným jménem je dánské město Kodaň, kde se od 60. let podařilo automobily téměř vytěsnit z centra a chodcům tak nyní slouží téměř 20 náměstí bez aut. Prostory získaly na všeobecné kvalitě, lidé je více využívají a dokonce je patrně posílení občanské soudržnosti a hrdosti na město jako takové.

Města mají dnes mnoho funkcí, tři z nich však přetrvávají staletí, jsou to funkce shromažďování, obchodu a dopravy. Jelikož byla dříve hlavní formou dopravy chůze, tyto funkce byly do jisté míry plněny současně. Všeobecný vývoj ale zásadně narušil rovnováhu a kooperaci těchto základních funkcí.

Dnešní světová města se vyvinula do několika základních druhů, na řešeném městě Táboře však můžeme tyto různé formy pozorovat i v rámci jeho částí.⁷

- Tradiční město – většinou založené ve středověku s typickou strukturou orientovanou zcela na chodce, včetně měřítka prostorů, mísení základních funkcí apod. V Táboře se jedná např. o staré město a značnou část města nového.
- Město ovládané auty – infrastruktura pro automobily zabírá většinu prostoru. Jejich nedostatky, jako hluk, prašnost apod. vedou k redukcí městského života jen na nutné aktivity. Tomuto typu se v Táboře nejvíce přibližuje ulice Budějovická, Purkyňova nebo prostory nádraží.
- Opuštěné město – pěší doprava je znemožněna nebo redukována, chodci jsou z městských prostor téměř vytlačeni. Vše je přizpůsobeno automobilové dopravě. Jako příklad je možno uvést nákupní zónu mezi Tábořem a Sezimovým Ústím.
- Obnovené město – nastal obrat zpět ke kvalitě veřejných prostranství. Z druhů dopravy je na prvním místě pěší a cyklistická, což vede k rozvoji

⁴ INSTITUT PLÁNOVÁNÍ A ROZVOJE HL. M. PRAHY. Manuál tvorby veřejných prostranství hlavního města Prahy.

⁵ Zák. č. 128/2000 Sb. o obcích.

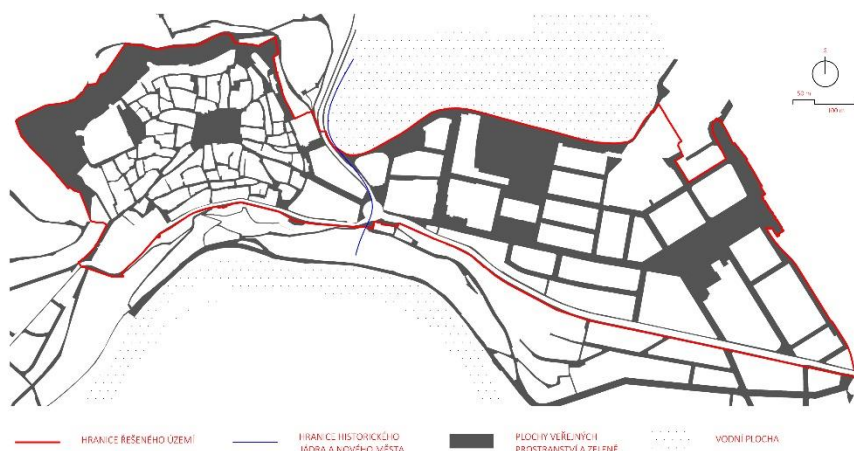
⁶ VAVŘÍK, I. Předmluva k českému vydání. In: GEHL, J. a L. GEMZØE. Nové městské prostory.

⁷ GEHL, J. a L. GEMZØE. Nové městské prostory.

pěších a zklidněných zón. Mnoho příkladů je možno vidět v západní Evropě a Skandinávii, v rámci Tábora sem lze zařadit např. rekonstruovanou ulici 9. května.

3.2. Vymezení stávajících veřejných prostranství a zeleně

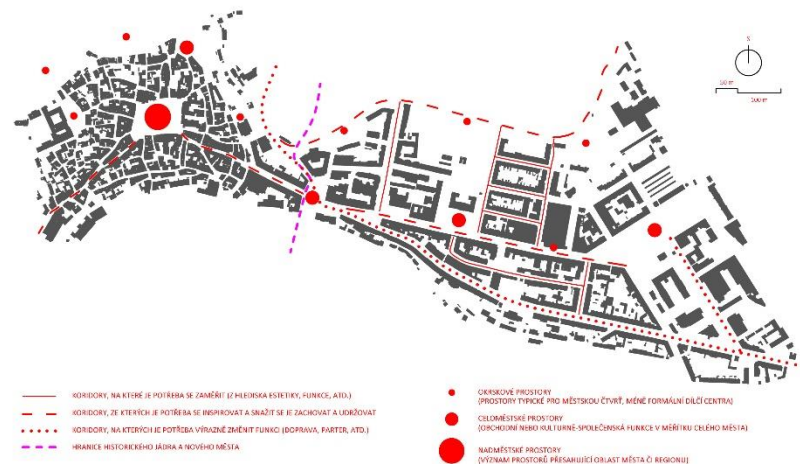
Stávající veřejná prostranství byla ponechána ve vymezení v rozsahu platného územního plánu. Prostranství jsou zde dělena na Plochy Vp (veřejná prostranství - obecná) a Plochy Pz (veřejná prostranství - veřejná zeleň). Doplnujícím průzkumem byla prověřena správnost tohoto vymezení.

002 Schéma ploch veřejných prostranství a zeleně.

3.3. Hierarchie veřejných prostranství

Veřejná prostranství lze mimo jejich charakteristického typu (viz 0) dělit také dle rozsahu významu pro místní obyvatele i návštěvníky, a to na prostory významu nadměstského, celoměstského, okrskového a místního.⁸ Zmíněné stupně významnosti prostranství mívají často měkké hranice a navzájem se prolínají, např. lokality s nadměstským významem mají automaticky i význam celoměstský, ne však nutně naopak.

003 Schéma ulic a center podle významnosti.

3.3.1. Nadměstské prostory

Jsou to prostory významu přesahujícího oblast města, či regionu. Jinými slovy, jsou to ty prostory, pro které do města přijíždějí lidé z výchozích bodů mimo samotné město, tj. zejména známé turistické cíle. Příkladem je Žižkovo náměstí či areál poutního místa Klokoty.

⁸ KOLEKTIV NADACE PARTNERSTVÍ. Kvalitní veřejné prostory: Metodika tvorby a obnovy veřejných prostranství.

3.3.2. Celoměstské prostory

Jedná se o velmi významné lokality v měřítku celého města. Mají hlavně obchodní a kulturně-společenskou funkci, slouží pro formální i neformální setkávání občanů. Tyto prostory jsou také využívány k dosažení turistických cílů, či jsou přímo těmito cíli. Jako příklad lze uvést třídu 9. května, která je mimo jiné hlavní přístupovou trasou do historického centra, potažmo na Žižkovo náměstí (turistický cíl).

3.3.3. Okrskové prostory

Jsou to veřejná prostranství typická pro určitou část města, čtvrtí. Jsou to dílčí centra těchto lokalit, stále velmi významná, nedosahující však významu celoměstských prostranství. Klesá formalita střetávání obyvatel, naopak narůstá funkce bydlení a rekreační funkce. Do této kategorie lze zařadit park U Popraviště, prostranství před obchodně-kulturním centrem Milenium, náměstí Mikuláše z Husi.

3.3.4. Místní prostory

Tato veřejná prostranství mají největší význam pro obyvatele z přilehlého okolí. Díky nim získávají sounáležitost s místem svého bydliště, formují sousedské vztahy. Co do počtu prostorů je tato kategorie nejrozsáhlejší, po přechozích kategoriích tvoří doplněk celku všech prostranství. Příkladem budiž mezibloková prostranství a ulice Pražského sídliště či běžné ulice rezidenčních lokalit (Mareduv vrch, Blanické předměstí).

3.4. Struktura zástavby

Struktura města obecně je utvářena stavbami, technickým zařízením, náměstím, volnými plochami ulic a zelení. Pro prostorovou strukturu města (struktura zástavby) jsou charakteristické stavební soubory, skupiny staveb i jednotlivé význačné objekty (městský hrad – středověká pevnost, atp.) a vnitřní prostory stavebních souborů, čímž jsou myšleny ulice a náměstí, volné plochy parků a zeleně. Charakteristická je pro strukturu zástavby hustota a způsob zastavění ploch, průměrná výška zástavby,

množství a charakter dominantních staveb. V tomto smyslu se při územním plánování zabýváme otázkami prostorové morfologie, která řeší problém působení městského prostředí na obyvatele, a to především v nejdůležitějších místech městského uličního parteru, která jsou intenzivně frekventována.⁹

3.4.1. Rostlá městská struktura

Kompaktní rostlá zástavba původních historických předměstí za hradbami středověkého města vytváří nepravidelné uliční prostory a prostranství. Původní struktura je často narušená a rozvolněná prolukami nebo necitlivými novodobými přestavbami. Veřejná prostranství jsou v části jasně vymezena uliční frontou, v nichž převládá příjemné měřítko. Ve zbývajících částech území s narušenou uliční frontou jsou veřejná prostranství nevymezená, resp. nečitelná a ztrácejí charakter rostlé struktury. Kladem je funkční využití objektů včetně obchodního parteru. Zeleň je zastoupena okrajově, nejčastěji ve formě stromořadí. Další klady a zápory jsou znázorněny v následující tabulce.

klady	zápory
příznivé měřítko a parcelace v urbanisticky dochované struktuře	v části území podstatné narušení urbanistické struktury a s tím spojená neohraničenost veřejných prostranství a s tím spojené nepříznivé mikroklima (vítr, hluk, velké vzdálenosti)
	chybějící vazby na okolí vzhledem k poloze ve struktuře města a z toho plynoucí izolace s negativním dopadem na vitalitu parteru i dalších funkcí
vyšší standard dopravního řešení (zklidnění dopravy), ale stále ne zcela bezpečný pro chodce	relativně velký podíl ploch pro parkování vytěsňující městotvorné aktivity
	ulice bez stromořadí

Tab. 1 Klady a zápory rostlé městské struktury.

⁹ Regionální rozvoj mezi teorií a praxí: Struktura zástavby.

3.4.2. Kompaktní městská struktura

Městský charakter této struktury utváří uliční osnova vícepodlažní zástavby vystavěná v 19. a 20. století podle zastavovacích plánů vymezujících převážně uzavřené bloky se souvislou uliční čarou. Využití území je funkčně rozmanité. Bydlení je na hlavních ulicích doplněno obchodním parterem, administrativou, architektonicky více či méně odlišeny jsou budovy veřejné vybavenosti. Převažují veřejná prostranství s jasně vymezenou formou ulic a náměstí, často parkového charakteru, s jednoznačnou hranicí veřejného a soukromého. Struktura zástavby z 20. století se vyznačuje kompaktními bloky s poměrně úzkými ulicemi, často bez stromové nebo jiné zeleně. Veřejná prostranství jsou do značné míry využívána pro automobilovou dopravu a parkování, chodníky slouží téměř výhradně pěšímu pohybu, jen s minimálními podmínkami pro pobyt. Vzhledem k vysoké hustotě osídlení je intenzita využívání (pohybu osob) poměrně vysoká, ovšem zdaleka nedosahuje možného potenciálu. Zeleň je přítomná v části vnitrobloků a dále na parkových náměstích. V následující tabulce jsou opět znázorněny klady a zápory konkrétního typu zástavby.¹⁰

klady	zápory
kompaktní městská struktura s lidským měřítkem a příznivým mikroklimatem	velký podíl záboru ploch parkováním
převážně jasně vymezené veřejné prostory	hluk z dopravy výrazně snižující atraktivitu veřejných prostranství
rozmanitost funkcí, vysoký podíl živého parteru, sociální bezpečnost	ohrožení pěších a cyklistů dopravou na dopravně zatížených křižovatkách a ulicích
náměstí jsou místními centry s vybaveností a vazbou na veřejnou dopravu	absence drobných pobytových míst v uličních prostorech

Tab. 2 Klady a zápory kompaktní městské struktury.

¹⁰ Regionální rozvoj mezi teorií a praxí: Struktura zástavby.

004 Rostlá městská struktura.

005 Kompaktní městská struktura.

3.5. Typologie veřejných prostranství

Typologie rozděluje veřejná prostranství do jednotlivých kategorií a podkategorií, které předurčují jejich charakter, způsob a možnosti užívání. Nejobecnější dělení využívá čtyř hlavních kategorií, které vycházejí z tradičního členění dle ustanovení § 34 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích, a to ulice, náměstí, nábřeží a park.¹¹

Dále jsou některé z těchto kategorií podrobněji rozděleny do podkategorií, které blíže popisují jejich rozdílný charakter. Detailnější členění se inspirováno odbornými publikacemi a již realizovanými studiemi.^{12 13}

Nutno podotknout, že celková typologie záměrně nerespektuje rozdílnou strukturu zástavby na jednotlivých typech veřejných prostranství. Vychází spíše z funkčního charakteru, který jednotlivé typy prostranství spojuje.

Základní typy veřejných prostranství	Podtypy veřejných prostranství
ulice	městská třída
	významná ulice
	obslužná ulice
	sdílená ulice (pěší, obytná zóna)
náměstí	tradiční
	parkové
	nábřeží
	park

Tab. 3 Typy veřejných prostranství.

¹¹ Zák. č. 128/2000 Sb. o obcích.

¹² INSTITUT PLÁNOVÁNÍ A ROZVOJE HL. M. PRAHY. Manuál tvorby veřejných prostranství hlavního města Prahy.

3.6. Analýza typů veřejných prostranství

Zjištění a zhodnocení současného stavu veřejných prostranství je důležitým podkladem pro budoucí nakládání s těmito prostory a hledání cest k jejich zkvalitnění. Vyšší kvalita prostranství povede mimo jiné k rozvoji obytných, sportovně rekreačních a sociálních funkcí. Tento rozvoj je jedním ze zásad pro celou rozvojovou oblast Tábořsko, vytyčenou ZÚR Jihočeského kraje.

Jednotlivé typy veřejných prostranství byly analyzovány metodou na základě analýzy SWOT (Strengths – pozitiva, Weaknesses – negativa, Opportunities – příležitosti, Threats – hrozby). Přímo v této kapitole jsou zmíněny pouze pozitiva a negativa. Příležitosti a hrozby jsou nepřímo promítnuty do Zásad pro navrhování a úpravu veřejných prostranství, které tvoří samostatnou kapitolu.

Podkladem analýzy byly zejména terénní průzkumy a znalost kontextu místních podmínek. Posuzování kvalit jednotlivých typů veřejných prostranství vycházelo z ukazatelů uvedených níže.

3.6.1. Definice ukazatelů veřejných prostranství

Je celkem podstatné si při vypracování územní studie veřejných prostorů vytvořit systém, do kterého je vhodné si nadefinovat několik důležitých charakteristik. Dle Gehla¹⁴ byla do analýzy veřejných prostorů v Táboře zařazena následující kritéria:

dopravní bezpečnost, sociální bezpečnost, měřítka, mikroklima, podmínky pro pěší, podmínky pro pobyt, míra využití, nabídka aktivit, aktivní parter, zeleň, údržba a péče, vizuální smog

¹³ KOLEKTIV NADACE PARTNERSTVÍ. Kvalitní veřejné prostory: Metodika tvorby a obnovy veřejných prostranství.

¹⁴ GEHL, J. a L. GEMZØE. Nové městské prostory.

3.7. Ulice

Jsou to liniová veřejná prostranství, jejichž hlavní funkcí je doprava (motorová, nemotorová). V síti veřejných prostranství jsou často přirovnávány k cévnímu systému města.

3.7.1. Městská třída

Městská třída je svojí polohou zásadním článkem ve struktuře města. Plní zejména funkci dopravního koridoru, někdy dokonce tranzitního koridoru, doplňkovou funkcí je obchodní činnost. Výrazně převažuje motorová doprava nad nemotorovou.

Příklady: Budějovická, Purkyňova
 Typická šířka: 13 – 20 m

Pozitiva	Negativa
Vysoká kapacita pro převod dopravy	Nedostatek krátkodobých parkovacích míst (např. pro nákupy)
Bezpečnost v nočních hodinách	Priorita motorové dopravy
Potenciál vytvoření kvalitního parteru	Složité přecházení
	Absence zeleně
	Reklamní smog
	Zvýšená hlučnost a prašnost

3.7.2. Významná ulice

V ulicích tohoto typu již nemá dopravní funkce tak silnou převahu, naopak je zde větší obchodní a společenský význam. Ulice soustřeďují svou vysokou atraktivitou pohyb a pobyt obyvatel. Doprava je více zklidněná, pěší mají více volnosti pro různé tempo chůze či zastavení se.

Příklady: 9. května, Palackého
 Typická šířka: 14 – 18 m

Pozitiva	Negativa
Aktivní a přívětivý parter s obchodní funkcí	Opomíjení cyklistické dopravy
Rozšíření parteru na chodník (předzahrádka)	Občasný reklamní smog
Volnější pohyb chodců	
Větší zapojení zeleně	
Nižší hluková a prachová zátěž	

3.7.3. Obslužná ulice

Ulice pouze místního dopravního významu, zejména v rezidenčních oblastech. Vyznačuje se zpravidla nižším dopravním zatížením. O to více se zde projevuje doprava v klidu. Parkovací místa na ulici suplují rezidentům chybějící stání ve vnitroblocích.

Příklady: Fügnerova, Roháčova
Typická šířka: 11 – 15 m

Pozitiva	Negativa
Možnost přecházení ulice v celé délce	Převažuje dopravní funkce (vozovka, parkování)
Možnost osobních kontaktů	Absence zeleně
Minimální dopravní zátěž	Chybí podmínky pro zastavení, pobyt
	Po setmění často nebezpečná zákoutí

3.7.4. Sdílená ulice

Jedná se o ulice v režimu obytných či pěších zón. Status obytné zóny mají téměř všechny ulice v historickém jádru, některé z nich jsou pěšími zónami (ulice Pražská). Nemotorová doprava je upřednostněna před motorovou, uliční profil je v jednotné výšce. Ulice mají nepravidelné trasování s častým výskytem anomálií (zákoutí, nároží, plácky,...).

Příklady: Pražská, Klokotská
 Typická šířka: 5 – 8 m

Pozitiva	Negativa
Parkování jen na určených místech – „očistění“ ulic od dopravy v klidu	Umožnění průjezdu vozidel ve většině ulic
Chodci využívají celý profil ulice, volba rychlosti chůze	Absence zeleně
Rozšíření parteru na chodník (předzahrádky)	Konstrukce předzahrádek někdy zbytečně robustní
Jedinečný vzhled každé ulice	Nádoby na komunální odpad v uličním profilu

3.8. Náměstí

Plošná veřejná prostranství, která jsou hlavními prvky struktury města. Hrají nezastupitelnou roli kompoziční, orientační i společenskou. Náměstí se dají přirovnat k orgánům městské struktury, v nichž tepe život. Na rozdíl od ulic slouží spíše k pobytu než k pohybu.

3.8.1. Tradiční náměstí

Prostor jednoznačně ohraničený okolní zástavbou s převahou zpevněných ploch. Volný prostor předurčuje plnění široké škály funkcí (pořádání kulturních akcí, trhů,...).

Příklady: Žižkovo náměstí, náměstí T.G.M.

Pozitiva	Negativa
Multifunkčnost	Ne zcela vytěsněná doprava v pohybu, v klidu
Přehlednost	Nevyužití potenciálu v plné míře (málo společenských akcí...)
Přívětivý parter	
Vysoká koncentrace ostatních lidí	

3.8.2. Parkové náměstí

Jasně ohraničený prostor okolní zástavbou, avšak s charakterem parku. Převažují nezpevněné plochy zeleně, využití se v hlavní ploše zužuje na relaxační aktivity. Nabídka služeb a obchodu se odehrává po obvodu náměstí.

Příklady: Husovo náměstí

Pozitiva	Negativa
Příznivý vliv na mikroklima	Nebezpečná temná zákoutí
Zajímavý kompoziční prvek	Pobyt problémových osob
Spojení parku a občanské vybavenosti	Znemožnění využití části parku kvůli hnízdícím ptákům
	Nevyužití potenciálu (absence společenských akcí)

3.9. Nábřeží

Specifické prostranství v přímém kontaktu s vodní plochou (nádrž, řeka), která dává oproti parku přidanou hodnotu. Plochy jsou doplněny přirozenými břehovými porosty a umělou výsadbou. Jde o atraktivní multifunkční prostředí, které snoubí např. funkce společenské, rekreační, sportovní.

Příklady: nábřeží vodní nádrže Jordán

Pozitiva	Negativa
Jedinečnost v rámci města	Občasný konflikt aktivních a pasivních činností (relax/sport)
Multifunkčnost	Nevyužití potenciálu v plné míře (občanské vybavení)
Příjemné mikroklima díky vodní ploše	
Vyloučení motorové dopravy	
Přítomnost ostatních lidí	

3.10. Park

Veřejné prostranství s převahou nezpevněných ploch a zeleně, která zde plní rozhodující úlohu. Ostatní zpevněné plochy jsou pouhým doplňkem, umožňujícím pohodlnější pohyb v zeleni. Parky jsou často doplněny i prvky drobné architektury (altány, dětská hřiště, zídky). Park plní zejména funkci rekreační, společenskou a environmentální. V řešeném území se parky objevují zejména jako méně intenzivně udržované plochy s charakterem lesoparku, které obepínají značnou část hradeb na severozápadě historického centra.

Příklady: Holečkovy sady, městské hradby

Pozitiva	Negativa
Značný environmentální význam	Nebezpečná zákoutí, nepřehlednost
Dobré podmínky pro pobyt díky vybavení mobiliářem	Využívání pro venčení psů
	Absence občanské vybavenosti

3.11. Zásady pro navrhování a úpravy veřejných prostranství

Jednou ze základních vlastností města je sdílení prostoru s ostatními obyvateli. Čím kvalitnější je veřejný prostor, tím více času na něm lidé tráví a tím živější město je. Proto by měl být rozvoj veřejných prostranství jednou ze základních priorit správy města.¹⁵

Nezákladnější požadavky na veřejná prostranství jsou uvedena v územním plánu města Tábora u ploch s rozdílným způsobem využití – Veřejná prostranství - obecná a Veřejná prostranství – veřejná zeleň.¹⁶

Veřejná prostranství - obecná mají definovány následující způsoby využití:

- Hlavní: náměstí, ulice, místní obslužné komunikace, ostatní veřejná zeleň
- Přípustné: pěší cesty, lávky, cyklistické cesty, naučné stezky, související DI a TI, občanské vybavení, kašny, vodní plochy a toky, umělecká díla, odpočinkové plochy s lavičkami, hudební pavilony, altány, pergoly, loubí, stánky, drobná architektura uličního mobiliáře
- Podmíněně přípustné: hřiště

Veřejná prostranství – veřejná zeleň mají definovány následující způsoby využití:

- Hlavní: parky, parkově upravená veřejná prostranství, ostatní veřejná zeleň, aleje, stromořadí, zeleň pro rekreaci
- Přípustné: totožné s prvky veřejných prostranství – obecných, doplněné o protipovodňová opatření
- Podmíněně přípustné: umělé vodní plochy

Tato pravidla určují, z jakých elementů se má veřejné prostranství skládat, ale už se příliš nezabývají jejich kvalitou. Přitom kvalitní veřejná prostranství nepředznamenávají pouze kvalitu života na nich samotných, ale i mimo ně. Když je

dobře zpracovaná kostra veřejných prostranství, jsou i dobré výchozí podmínky pro okolní zástavbu.

Kvalita veřejných prostranství je dána jednak prvky v nich umístěnými (zeleň, mobiliář, materiály povrchů,...), které jsou dále zpracovány v samostatných kapitolách, jednak celkovou strukturou a uspořádáním daných prostranství. Vybranými pravidly uspořádání jsou:

- Nejvstřícnější jsou prostranství s co největší svobodou chodců.
- Pohyb by měl být organizován a jeho jednotlivé složky odděleny jen z nutných funkčních a bezpečnostních důvodů.
- Veřejná prostranství by se měla řešit jako celek, etapizace je možná pouze s podmínkou jednotné cílové koncepce.
- Je vhodné si stanovit priority mezi druhy pohybu. Ideální je pořadí: pěší doprava – veřejná doprava – cyklistická doprava – osobní automobilová doprava.
- Zklidňování dopravy obecně vede k vyšší bezpečnosti a kvalitě.

Získání fyzického prostoru pomocí vhodných úprav je však zbytečné, pokud v něm obyvatelé nebudou provozovat nejrůznější aktivity. Jan Gehl dělí tyto aktivity do tří základních skupin:¹⁷

- Nezbytné aktivity: kvalita prostranství na ně nemá vliv, příkladem je cestování za prací, do školy apod.
- Volitelné aktivity: vznikají pouze při příznivých podmínkách na prostranstvích, např. procházky, posezení, postávání apod.
- Společenské: nutná je přítomnost ostatních lidí, např. setkávání se, pozorování ruchu města, hry apod.

Vhodné je zaměřit se na poslední dvě skupiny, které lze kvalitou veřejných prostranství nejvíce ovlivnit. Zajímavým konceptem pro obyvatelné a pulzující město je tzv. Síla 10+, na kterém staví newyorská organizace Project for Public Spaces. Hlavní myšlenkou je existence dostatek lokalit (zde min. 10) v systému města, které svými vlastnostmi iniciují pobyt obyvatel (např. čtvrtí, rozsáhlý park, nábřeží,...). Každá

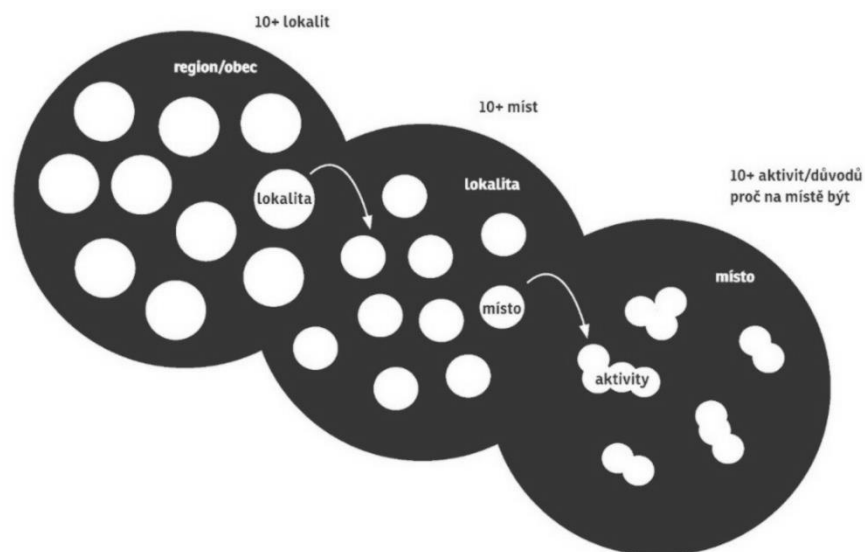
¹⁵ INSTITUT PLÁNOVÁNÍ A ROZVOJE HL. M. PRAHY. Manuál tvorby veřejných prostranství hlavního města Prahy.

¹⁶ Územní plán Tábor: textová část.

¹⁷ KOLEKTIV NADACE PARTNERSTVÍ. Ústí nad Orlicí - Strategie pro veřejná prostranství, nemotorovou dopravu a dostupnost města.

z lokalit by se pak měla skládat z několika míst (10 a více), jako např. náměstí, ulice, hřiště, plovárna aj. Aby bylo dané místo plné života, musí poskytovat podmínky pro dostatek aktivit (opět symbolický počet 10). Příkladem aktivit je setkávání lidí, posezení ve volném prostoru či na zahrádce, sledování kulturních a sportovních aktivit atd.¹⁸

Následující pravidla jsou převážně převzata z Manuálu tvorby veřejných prostranství a popřípadě doplněna o vlastní poznatky.¹⁹

006 *Koncept Síla 10+.*

¹⁸ KOLEKTIV NADACE PARTNERSTVÍ. Kvalitní veřejné prostory: Metodika tvorby a obnovy veřejných prostranství.

¹⁹ INSTITUT PLÁNOVÁNÍ A ROZVOJE HL. M. PRAHY. Manuál tvorby veřejných prostranství hlavního města Prahy.

3.11.1. Ulice

„Ulice se jako základní prvek osnovy veřejných prostranství významně podílí na celkovém obrazu města.“²⁰

- Nesmí dojít k redukci jen na dopravní funkci.
- Podstatná je i obytná kvalita.
- Charakter je předurčen šířkou ulice a polohou ve struktuře města.
- Kvalita spočívá v maximálním využití potenciálu pobytu a veškeré bezmotorové dopravy (chůze, jízda na kole) při současném splnění dopravního zatížení.
- Živá a bezpečná ulice vzniká díky komunikativnímu parteru.
- Uspořádání dopravy, zeleně a vybavení mobiliářem by mělo být podřízeno celkové kompozici.
- Stěžejní je zachování prostupnosti – nejen fyzický průchod, ale i průhledy usnadňující orientaci.
- Uniformita ulic vede k horší orientaci v území města.
- Anomálie v podobě rozšíření ulic (plácky, nároží, zákoutí,...) mohou při využití jejich potenciálu dodat ulici na zajímavosti.

Typ ulice	Priorita funkce		Priorita dopravy	
	Pohyb	Pobyt	Motorová	Nemotorová
Městská tř.	X		60 – 80 %	20 – 40 %
Významná	X	X	20 – 30 %	70 – 80 %
Obslužná		X	30 – 50 %	50 – 70 %
Sdílená		X	0 – 30 %	70 – 100 %

Tab. 4 Rozdělení priorit z hlediska funkce a dopravy.

²⁰ INSTITUT PLÁNOVÁNÍ A ROZVOJE HL. M. PRAHY. Manuál tvorby veřejných prostranství hlavního města Prahy.

007 Pobytová část klidné městské ulice, v níž je dostatek prostoru pro stromy, stojany na kola a předzahrádky kaváren (Francie, Paříž).

008 Živý parter a kvalitní zpracování detailu vytváří z ulice příjemný prostor pro pobyt (Francie, Paříž).

3.11.2. Náměstí

„Náměstí je místem identifikace a permanentního potvrzování společnosti, místem reprezentace národa, města, lokality, komunity, místem setkávání, salonem města.“²¹

- Důležitý je přímý kontakt mezi náměstím a parterem přilehlých budov.
- Kvalita je určena proporcemi (půdorysný rozměr, výšky okolních budov, jejich vzájemný vztah).
- Uspořádání dopravy, zeleně a vybavení mobiliářem by mělo být podřízeno celkové kompozici.
- Výšková úroveň povrchu by měla být jednotná.
- Podstatná je přirozená pěší průchodnost bez bariér.
- Hlavní zásadou je multifunkčnost, která se může svobodně projevat v celé ploše náměstí.
- Je jedním z mála míst, které má proporce a potenciál ke shromažďování většího množství lidí – nutná podpora.
- Vítanými objekty jsou umělecká díla či vodní prvky, které oživují prostor a zároveň slouží jako setkávací body.
- Parkové náměstí musí plnit vícero funkcí, proto je nutno ho posuzovat jak z hlediska požadavků na náměstí tak i na park.
- Téměř každý prostor od určitých minimálních dimenzí má šanci se stát místem plnícím funkci náměstí – zásadní je správné uspořádání priorit a jejich promítnutí do prostoru (např. předprostor vlakového nádraží).

009 Všechny prvky v prostoru náměstí musí být součástí kompozice celku (Francie, Paříž, Place de La Republique).

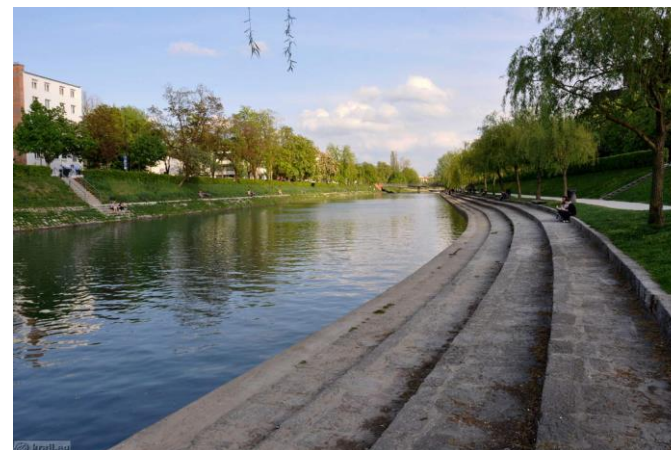
010 Náměstí je prostorem ke shromažďování lidí. Je-li povrch dobře udržován, vybízí ke spontánnímu posezení (Itálie, Siena, Piazza del Campo).

²¹ INSTITUT PLÁNOVÁNÍ A ROZVOJE HL. M. PRAHY. Manuál tvorby veřejných prostranství hlavního města Prahy.

3.11.3. Nábřeží

„Určujícím prvkem je vodní plocha, která na sebe strhává veškerou pozornost a dodává lokalitě na dynamice.“²²

- Zásadní je bezprostřední vizuální i fyzický kontakt s vodní plochou.
- Podpořit co největší multifunkčnost.
- Zároveň potenciálně konfliktní funkce dostatečně oddělit (relaxace/sport, jízda na kole/chůze/stání).
- Vhodné je doplnění občanského vybavení (občerstvení, kavárny, rybářské potřeby,...).
- Klást důraz na bezpečnost (častější hlídkování MP).
- Případný nedostatek míst k sezení nahradit pobytovými schody na břehu.

011 Nábřeží by mělo být reprezentativním prvkem města. Promenáda s přístupem k vodě a výhled na řeku by mělo svoji podobou a uspořádáním reflektovat celoměstský význam (Slovinsko, Lublaň).

012 Atraktivita nábřeží spočívá v samotné kvalitě prostranství. Kontakt s řekou, charakteristické výhledy. Umělé atrakce by neměly přebíjet charakteristickou atmosféru místa (Dánsko, Kodaň).

²² INSTITUT PLÁNOVÁNÍ A ROZVOJE HL. M. PRAHY. Manuál tvorby veřejných prostranství hlavního města Prahy.

3.11.4. Park

„Z hlediska života ve městě plní parky roli pobytového prostoru, zelené oázy k odpočinku a načerpání duševních i fyzických sil.“²³

- Zásadní roli plní zeleň – funkce nejen estetická, ale i ekologická (klíma, diverzita).
- Součástí projekčního týmu by měl být krajinářský architekt.
- Je vhodné postupovat dle zásad pro zeleň.
- I zde podpora multifunkčnosti (relaxování, aktivní činnosti, hřiště,...).
- Klást důraz na přehlednost – údržba a druhové složení.
- Hranice parku by měla lákat ke vstupu.
- Zvážit také ekonomickou stránku údržby.

Doplnění občanského vybavení (wc, sezónní občerstvení,...) může zvýšit návštěvnost.

013 Park jako typ veřejného prostoru rozšiřuje škálu možností ve městě (Německo, Berlín).

014 V parku by měla být také nabídka sportovního vyžití na čerstvém vzduchu (USA, New York, Central Park).

²³ INSTITUT PLÁNOVÁNÍ A ROZVOJE HL. M. PRAHY. Manuál tvorby veřejných prostranství hlavního města Prahy.

3.12. Materiály a povrchy veřejných prostranství

Velkou roli ve veřejných prostorech mají materiály a povrchy. Při tvorbě prostředí je nutné zdůrazňovat jejich historický, ideový, kulturní nebo estetický kontext. Rovněž důležité je při budování nových veřejných prostorů využívání místních materiálů (z hlediska ekonomického – dovážené materiály pouze v odůvodněných případech) a vytváření řešení, které bude reflektovat paměť místa. Materiály a povrchy veřejných prostranství mají také důležitou roli v bezprostřední smyslové zkušenosti jejich uživatelů, zejména ve vizuální, hmatové i pohybové rovině. Okrajově se však projevují například i v rovině zvukové nebo čichové. Je vhodné je používat v rámci soudobého způsobu (použití současných materiálů historizujícím způsobem je zcela nevhodné, v památkové rezervaci je třeba postupovat vždy v souladu s principy památkové péče). Struktura a barevnost povrchů ovlivňuje pohodu užívání prostoru, všechny povrchy by měly být barevně sladěny a společně tvořit jednotný a kompozičně vyvážený celek. Velmi podstatná je pohledová a strukturální kvalita. Materiály by měly být bezpečné, trvanlivé a odolné. Důležitá je nejen volba materiálů samých, ale i detail napojení a styku jednotlivých materiálů a prvků, neboť kvalitní řešení návazností materiálů výrazně ovlivňuje celkové působení prostranství a životnost prvků i povrchů.²⁴

„Materiály a povrchy veřejných prostranství by měly reflektovat paměť místa a jeho přirozený charakter.“

„Volba materiálů a povrchů by měla vycházet z lokálního charakteru, historických souvislostí a celkové kompozice veřejného prostranství.“

„Použití kvalitních materiálů zvyšuje atraktivitu a využívanost místa.“

²⁴ INSTITUT PLÁNOVÁNÍ A ROZVOJE HL. M. PRAHY. Manuál tvorby veřejných prostranství hlavního města Prahy.

3.13. Principy a pravidla volby a údržby povrchů

Při volbě materiálů povrchů veřejných prostranství je důležité klást důraz na způsob jejich užívání a následnou kvalitní údržbu. Je třeba si uvědomit, že právě kvalita je tím, co vytváří kvalitu prostředí, kvalitu pohybu, pocit bezpečí a pohody a má výrazný vliv na rozhodování o setrvávání v prostoru.

Velmi důležité, a to už bylo popsáno výše, je volba struktury a barevnosti materiálů a povrchů s ohledem na celkové působení v prostoru. Vhodná volba umožňuje zpřehlednění prostoru, jeho definici, zklidňuje dopravu a omezuje bariéry (díky kvalitně navrženým hranám a rozhraním).²⁵

3.13.1. Volba a vazba povrchů

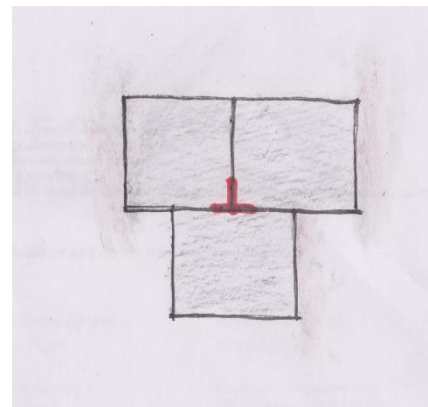
Řešené území je rozděleno na dvě části – část historickou a část novější (smíšení kompaktního a modernistického města).

V historickém městě je nutností zachování historických dlažeb a jejich následné obnovování. Při vytváření nových veřejných prostranství klademe důraz na použití kvalitních kamenných skládaných povrchů.

V novější části města je nutné při návrhu povrchů respektovat charakter veřejných prostranství a užívat soudobé materiály (např. velkoformátové dlažby, živičné povrchy či betonové lité plochy).

Zároveň je důležité, aby v místech, kde dochází ke vjezdu motorových vozidel do prostoru primárně pro pěší, byla navržena dlažba odolná vůči pojiždění (v ostatních místech veřejných prostranství je vhodné používat dlažbu jako pochozí materiál). Důraz by měl být kladen rovněž na rozlišení ploch (z hlediska barevnosti, změnou materiálu nebo struktury).

Z hlediska vazby skládaných povrchů upřednostňujeme pravidlo styku 3 spár v jednom bodě (viz. kresba níže). Velikost spáry a materiál, který jí utěsňuje, musí být odolný vůči údržbě ulic (vysávání, zametání, atd.).

015 Pravidlo styku tří spár v jednom bodě.

3.13.2. Údržba a odvodnění povrchů

Zejména v historické části je nutné dlažby (živičné povrchy) obnovovat a zachovávat. Vždy musí jít o komplexní obnovu (včetně podloží a zhutnění).

V případě, že se jedná o výměnu za novou dlažbu, je nutné historickou dlažbu uskladnit pro budoucí doplňování či znovupoužití v jiné části města. Kvalitní povrch by měl být rovinný a neměl by obsahovat spáry a přerušování. Tím dojde ke správné funkci a snadné údržbě. Pokud budou upravovány asfaltové plochy, je nutné využívat asfalt stejného typu, struktury a barevnosti. Při ukládání nového povrchu ke starému je nutné, aby po strojovém vytvoření spár nedocházelo k zatékání vody a poškození mrazem.

Při návrhu velkých ploch je nutné vytvoření odvodňovacího systému pomocí zasakovacích ploch (např. zasakovacími dlažbami v místě výsadbového pásu u stromořadí nebo drenážním asfaltem u vozovek). V historickém jádru města by měla být plocha pro pěší nepropustná a měla by odvádět vodu směrem od domů, aby nedocházelo kontaminovanou vodou (např. solemi) k prosakování do suterénů historických objektů.²⁶

²⁵ INSTITUT PLÁNOVÁNÍ A ROZVOJE HL. M. PRAHY. Koncepte živičných a dlážděných povrchů PPR.

²⁶ INSTITUT PLÁNOVÁNÍ A ROZVOJE HL. M. PRAHY. Manuál tvorby veřejných prostranství hlavního města Prahy.

3.14. Veřejné prostory a jejich rozdělení z hlediska povrchů

„Jedním z parametrů kvality veřejných prostranství je bezpochyby komfort a bezpečnost chůze.“²⁷

3.14.1. Rozdělení podle oblastí

Historická část (Žižkovo nám., Tržní nám., nám. Mikuláše z Husi a přilehlé ulice)

V oblasti historického jádra by měl být kladen důraz na zachování stávající historické kamenné dlažby (s nutností respektovat případné historické vzory u různých druhů mozaik). Rovněž je vhodné z důvodu orientace v prostoru doplnit historické prvky o materiály současných forem (např. dlažbou s hladkou strukturou), které uvítají zejména cyklisté. Není vhodné používat mozaikové vzory na velké plochy náměstí. V místech, kde jsou původní historické složité vzory, je nutné použít sekané a štípané mozaikové kostky (strojně řezané využívat u vzorů větších rozměrů).

Vnitřní oblast města (nám. Tomáše Gar. Masaryka, Křížkovo nám., ulice 9. května a ulice Vančurova)

Materiály ve vnitřním městě by měly mít současnou formu. Vhodné je navrhovat velkoformátovou (pro pohodlnou chůzi, není ovšem vhodná jako pojízdná plocha) či maloformátovou kamennou dlažbu, betonové povrchy (lité či skládané) nebo živичné povrchy. Vhodným typem dlažeb jsou formy univerzální, obnovitelné a recyklovatelné (nejlépe v kombinaci s přírodními prvky). Doporučujeme užívání více prefabrikovaných prvků (recyklovaných) se schopností řirozeného stárnutí (např. dlažba „topstone“). Z důvodu krátké životnosti důrazně nedoporučujeme návrh betonové zámkové dlažby (není odolný vůči pojezdu těžké techniky a automobilů).

²⁷ INSTITUT PLÁNOVÁNÍ A ROZVOJE HL. M. PRAHY. Manuál tvorby veřejných prostranství hlavního města Prahy.

Oblast parků a nábřeží (Holečkovy sady, Husovo nám., nábřeží podél Jordánu)

V parcích, na nábřeží a na veřejných prostranstvích s vegetací je vhodné používat měkké a propustné povrchy (zejména mlatové či válcované šterkové povrchy), které budou reflektovat přírodní charakter prostředí. Tyto povrchy jsou příjemnější pro chůzi. Použití těchto materiálů ovšem závisí na kvalitě jeho provedení a následné údržby. Jeho špatná pověst je způsobena především nedodržováním správných technologických postupů při provádění (nutnost hutnění, kvalitního odvodnění, atd). Proto doporučujeme tyto nepevněné povrchy kombinovat s velkoformátovými nášlapnými pásy (zejména pro vytvoření pevných ploch v období nepříznivého počasí). Mlat není vhodný pro plochy s většími sklony. Při použití asfaltového povrchu v parcích je vhodné pracovat s vhodnou škálou barevností a hrubostí (uplatnění kamenného plniva), které umožní přiblížit jeho vzhled přírodnímu charakteru. Vhodným může být například probarvený asfalt v okrové barvě mlatu. Rozhraní mezi zpevněnými a nezpevněnými plochami (přechody park -> ulice) je vhodné doplnit o čistící zónu.

Rezidenční oblast (ulice Fügnerova, Kamarýtova, Smetanova, Roháčova)

Vzhledem ke stejnému charakteru a vývoji zástavby platí stejné principy pro návrh povrchů veřejných prostranství jako pro oblast vnitřního města.

3.15. Pravidla pro návrh povrchů dle typu veřejných prostranství

V rámci návrhu povrchů ploch veřejných prostranství je nutné stanovit základní pravidla pro jejich tvorbu. Důraz klademe na vhodnost materiálů a formátu dlažeb, aby byl zachován charakter veřejných prostorů. Ke každé řešené oblasti byla vytvořena tabulka, do níž zařazujeme typ veřejného prostranství (náměstí, ulice, park nebo nábřeží). K těmto typům poté stanovujeme doporučený standard povrchů a materiálů společně s příklady užití jednotlivých prvků.

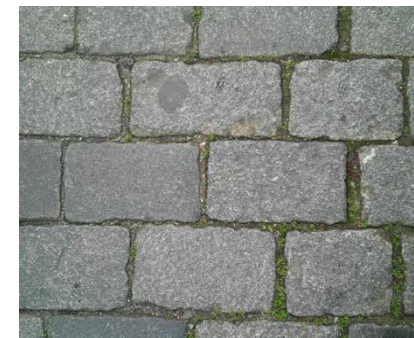
Historické centrum			
Typ veřejného prostranství	Název	Povrch	Materiál
Náměstí	Žižkovo nám.	Historická kamenná dlažba (sekané a štípané kostky).	Žula, mramor (umístění před významnými budovami), křemenec.
	Tržní nám.		
	Nám. Mikuláše z Husí		
Ulice	Všechny přilehlé ulice	Užití historické kamenné dlažby. Maloformátová dlažba s pruhy z velkoformátové dlažby.	Beton, žula.

Tab. 5 Povrchy veřejných prostranství v historickém centru.

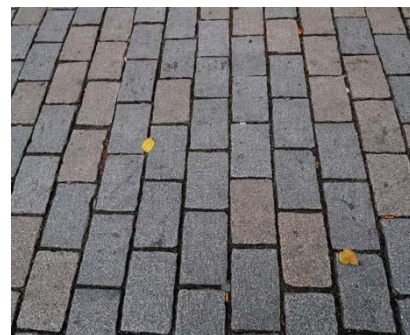
[PŘÍKLADY POVRCHŮ – HISTORICKÉ JÁDRO] ²⁸

016 Nepravidelná dlažba ze štípaných žulových kostek.

017 Vozoková žulová dlažba velkého formátu, dnes se nejčastěji vyskytuje v historickém jádru Tábora.

018 Kamenná žulová řezaná dlažba, která má své využití i ve sdílených prostorech pro svoji únosnost..

019 Křemencová dlažba velkého formátu (využití pro vozovky v historické části nebo ve sdílených prostorech).

²⁸ Příklady jsou z obrazové dokumentace Manuálu tvorby veřejných prostranství hl. m. Prahy.

Oblast vnitřního města s městským charakterem a rezidenční oblast			
Typ veřejného prostranství	Název	Povrch	Materiál
Náměstí	Křížíkovo nám.	Velkoformátová či maloformátová dlažba, případně dlažby středního formátu (ideálně skládané – se vzorem). Lze navrhnout i betonovou monolitickou plochu.	Beton (desky či monolit).
	Nám. Tomáše Garrigue Masaryka		
Ulice	9. května	Dlažba z drobných kostek či velkoformátová dlažba (lze využít různé formáty). Pojízdné povrchy z asfaltu.	Beton, žula, asfalt.
	Vančurova		
	Fügnerova, Kamarýtova, Dobrovského, Smetanova, Kollárova		

Tab. 6 Povrchy veřejných prostranství v oblasti vnitřního města s městským charakterem a v rezidenční oblasti.

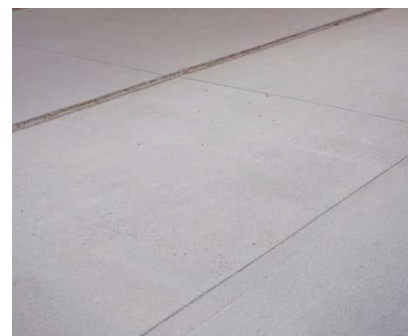
[PŘÍKLADY POVRCHŮ – VNITŘNÍ MĚSTO A REZIDENČNÍ OBLAST] ²⁹

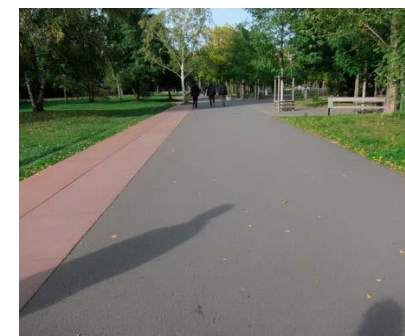
020 Velkoformátovou žulovou dlažbu lze využít jako povrch pro pěší i v historické části města.

021 Betonová dlažba středního formátu (použití pro chodníky kompaktního města)..

022 Betonovou monolitickou plochu vzhledem k charakteru veřejných prostranství moc nedoporučujeme.

023 Asfalt určený na vozovky ulic zatížené motorovou dopravou.

²⁹ Příklady jsou z obrazové dokumentace Manuálu tvorby veřejných prostranství hl. m. Prahy.

Oblast vnitřního města s parkovým charakterem			
Typ veřejného prostranství	Název	Povrch	Materiál
Park	Holečkovy sady	Použití dřevěné kůry a dalších dřevěných povrchů. Hlinitopísčité mlat, písek a další přírodní měkké povrchy (využití na dětská hřiště).	Dřevo (kůra), písek, štěrk, beton.
	Husovo nám.	Písčité, případně mlatové povrchy nebo povrchy s dřevěnou kůrou (nutno hutnit). Lze použít i dlažby se středním formátem dlaždic.	
Nábřeží	Nábřeží podél vodní nádrže Jordán	Použití dřevěných povrchů (plošných). U cest pro pěši vhodný návrh z přírodních materiálů.	Dřevo, písek, hlína.

Tab. 7 Povrchy veřejných prostranství v oblasti vnitřního města s parkovým charakterem..

[PŘÍKLADY POVRCHŮ – OBLAST VNITŘNÍHO MĚSTA S PARKOVÝM CHAR.]³⁰

024 Dřevěný povrch užitný jako pochozí plocha v parcích nebo na nábřeží.

025 Hlinitopísčité mlat, vhodný např. jako povrch cest pro běhání.

026 Přírodní měkký povrch z borky (využití na dětská hřiště).

027 Rulová dlažba nepravidelného formátu, kterou lze využít např. na parkové cesty.

³⁰ Příklady jsou z obrazové dokumentace Manuálu tvorby veřejných prostranství hl. m. Prahy.

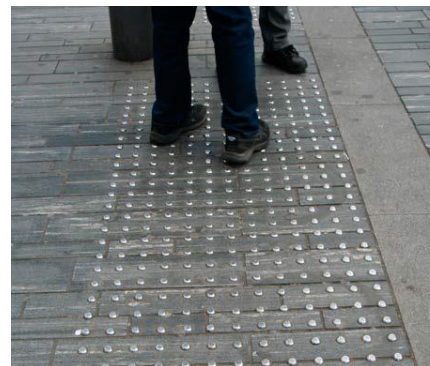
3.16. Vymezení pravidel pro návrh povrchů pro osoby se sníženou schopností orientace a pohybu

Velký důraz klademe rovněž na vytváření povrchů pro nevidomé a slabozraké. Tyto povrchy podléhají certifikaci podle vyhlášky a vzhledem k jejich omezenému sortimentu je potřeba hledat vhodné materiály, neboť prvky ze současné nabídky není vhodná pro použití do historických částí města.

Vodící prvky by měly být ze stejného materiálu jako ostatní okolní povrchy, s využitím kontrastů materiálů. Barevné odlišení by mělo být v kontrastu jedné barvy a nemělo by narušovat celkové vnímání prostoru.

Je nutné uvažovat o vytvoření plnohodnotné sítě vodících linií a bezbariérových cest v řešeném území (a nejen v něm). K této realizaci doporučujeme pro správné provedení konzultace s cílovými uživateli (nevidomí, tělesně postižení, atd.).³¹

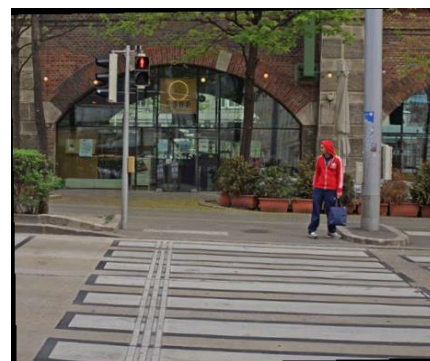
[PŘÍKLADY POVRCHŮ – POVRCHY PRO OSOBY SE SNÍŽENOU SCHOPNOSTÍ ORIENTACE A POHYBU]³²

028 Použití varovného pásu se změnou struktury bez použití jiného druhu dlažby.

029 Dlažba s výstupky pravidelného tvaru je vhodným řešením do začlenění v historickém jádru.

030 Vodící linie provedená žlábkováním v hladké kamenné dlažbě.

031 Způsob umístění vodící linie na přechodu pro chodce.

³¹ INSTITUT PLÁNOVÁNÍ A ROZVOJE HL. M. PRAHY. Manuál tvorby veřejných prostranství hlavního města Prahy.

³² Příklady jsou z obrazové dokumentace Manuálu tvorby veřejných prostranství hl. m. Prahy.

4. Zeleň na území města

Pojem zezeň obecně nelze vymezit. Stavební zákon ani jeho prováděcí vyhlášky pojem zezeň nebo plochy zezeň nedefinují. Ústav územního rozvoje (UUR) definuje plochy zezeň „jako vymezený segment území se souborem prvků přirozeně vzniklých nebo záměrně založených a uspořádaných podle zahradně architektonických a krajinářských zásad.“

V urbánním prostoru se zezeň vyskytuje ve formě parků, alejí, zahrad a všech dalších prvků, jenž jsou člověkem záměrně vytvořené a zároveň udržované a kde přírodní složka je hlavním utvářecím činitelem. Naopak v suburbánním prostoru (krajině) se nazývají plochami zezeň ty její části, na kterých převládají travnaté plochy, stromová a keřová zezeň, jenž je nejčastěji ve spojení s vodními prvky nebo skalními partiemi. Do pojmu plochy zezeň obvykle nezahrnujeme plochy s kulturními plodinami, jako je orná půda, vinice, chmelnice nebo intenzivní sady.

Velmi hrubě lze zezeň rozdělit na dva typy, zezeň sídelní a zezeň krajinnou.

Sídelní zezeň je vytvořena člověkem v urbánním prostředí – v zastavěném území. Cílem těchto prvků je zlepšovat životní prostředí sídel a poskytovat obyvatelům možnost rekreace. Obvykle bývá navržena krajinářským architektem, podle takto vyjádřeného výtvarného záměru založena nebo upravena, dopěstována a trvale udržována.

Naproti tomu krajinná zezeň, je často přirozeně vzniklá s převažující krajinotvornou a půdoochrannou funkcí. Zásah člověka je zde mnohem menší. Často vychází z přírodních zákonů. Obvykle se jedná o zbytky původní krajiny, jenž je obklopená a pohlcená městem nebo naopak město sama obklopuje, případně zasahuje do městského organismu (např. porosty na stavebně nepřístupných lokalitách, zejména na strmých, skalnatých svazích nebo v mokřadních polohách). Významnými činiteli, podílejícími se na vytváření krajinné zezeň jsou zejména terén (výrazné tvary vyvýšenin, svahů, terénních hran, sníženin atd.), vodní toky a plochy (jezera, rybníky, údolní nádrže, řeky, potoky, vodní kanály a jiné vodní prvky), případně plochy s vegetačním krytem (lesní porosty, nelesní zezeň, trvalé travní porosty atd.).

Ovšem na druhou stranu krajinné formy zezeň také mohou být člověkem záměrně založené, ať už z důvodů krajinotvorných, když byly v minulých dobách založeny a vysázeny silniční aleje a stromořadí, anebo z důvodů půdoochranných, kdy jsou vysazovány například větrolamy. Solitérní stromy pak byly vysazovány na významných místech, na křižovatkách u božích muk a křižků, ale i jinde.

Krajinná zezeň ale může být také záměrně nezaložená. V tomto případě se ale jedná o tzv. vyvolané formy zezeň, jakými jsou například liniové porosty polních mezí nebo doprovodné porosty kolem cest, vodních toků, apod.³³

4.1. Charakteristika zezeň

Z hlediska estetického působení je zezeň charakteristická díky velkému bohatství tvarů, velikostí, barev a neustálé proměnlivosti, vycházející z její biologické podstaty. To pak vytváří předpoklady pro zvýšení estetického účinku a celkové přitažlivosti prostředí. Velice důležitou vlastností, kterou architekti a urbanisté v urbánním prostoru využívají, je schopnost vytvářet prostor (především stromy). V důsledku času ale dochází ke změnám všech výše uvedených charakteristik – znamená to tedy, že prvky rostou, mění svůj tvar, stárnou a umírají. Zvláštností zezeň je její schopnost působit dojmem celistvosti.

4.2. Vlastnosti zezeň

Do zásadních vlastností zezeň můžeme zařadit to, že dokáže kompenzovat řadu negativních dopadů urbanizovaného prostředí a příznivě působit na fyzický i psychický stav člověka (jak v dlouhodobém, tak i v krátkodobém časovém sledu). Zezeň má také schopnost pozitivně ovlivňovat mikroklimatické charakteristiky prostoru, neboť přítomností budov a zpevněných povrchů se vzduch více ohřívá, obsahuje prach a vlivem dopravy také mikročástice, jenž významně narušují stav životního prostředí. Na teplotu vzduchu působí zezeň hlavně stíněním, a také tím, že plochy s vegetací (například trávníky) se pomaleji zahřívají než dlažba. Do jisté míry pomáhají rostliny i při snižování hluku, zejména v kombinaci s pevnými překážkami

³³ ÚSTAV ÚZEMNÍHO ROZVOJE, BRNO. Principy a pravidla územního plánování – Funkční složky – Zezeň.

(protihlukové zemní valy, stěny), kdy je tlumen především zvuk odražený – dozvuk (využívání proucí zeleně u hlukových stěn).³⁴

4.3. Funkce zeleně

Velký význam zeleně v urbánním prostoru spočívá v její funkčnosti. Z hlediska funkcí dělíme zeleň následovně:

- Funkce rekreační
- Funkce hygienická
- Funkce prostorotvorná
- Funkce ochrany zdrojů
- Funkce ekonomická
- Funkce ekologická
- Funkce rekreační

Zeleň je hlavním nositelem rekreační funkce ve městech i mimo ně, neboť rekreační účinky vyplývají ze samotných vlastností zeleně (důležitou roli zde hrají aspekty psychologické, estetické nebo hygienické). Příznivé změny mikroklimatu vedou u větších ploch zeleně k vytvoření tzv. „pásma klimatické pohody“. O zelené barvě je známo, že uklidňuje. Navíc zlepšuje pocit dýchání. Z hlediska psychologického bylo zjištěno, že nervová soustava pocituje vnímání přírodních prvků (zeleně, vody a terénu) jako odpočinek. Působení barevných kombinací a dalších efektů (šumění listů, vůně, zpěv ptáků, atd.) vyvolává u člověka duševní pohodu a pocit harmonie.

Funkce hygienická

Vliv zeleně na mikroklima veřejných prostranství je velmi významný, jelikož spočívá v ovlivňování teploty, vlhkosti, kvality vzduchu a vzdušného proudění. Výsledný efekt těchto vlastností je závislý na kvalitě, množství, stáří a zejména druhové skladbě použité zeleně. Na kvalitu ovzduší má zeleň vliv z pohledu zachycování mechanických částic prachu (závisí na velikosti listové plochy) a zejména

fotosyntetickou činností (výměna CO₂ a kyslíku). Další vlastnost zeleně spočívá ve snižování hluku. Ta je závislá na struktuře porostu, na velikosti zelených ploch (např. šířce izolačních pásů podél komunikací), druhu olistění (množství odrazových ploch uvnitř porostu) apod. Tlumící účinky má i trávnik. Kořeny stromů, keřů a bylin vytváří takovou strukturu půdy, která působí do jisté míry proti šíření hluku a vibrací.

Velice účinné je pak vytváření technických opatření v kombinaci se zelení (protihlukové stěny, valy, atd.).

Funkce prostorotvorná

Další důležitou vlastností zeleně je její schopnost vytvářet nebo dotvářet prostor. Různé výškové členění a uspořádání nízké, středně vysoké a vysoké zeleně napomáhá vytvářet kompozici urbanizovaného území, což je součástí urbanismu, estetiky a krajinářské architektury. Je potřeba vzít v úvahu především její velikost, celkový tvar, texturu, strukturu a barvu, které mají významný vliv na usazení zeleně do daného prostoru. Dále je žádoucí výsadbu dřevin zvažovat i s ohledem na měnící se prostorové nároky. Obecně může zeleň vytvářet charakter veřejných prostranství, ovlivňovat jejich měřítko a mírou náročnosti a barevností úprav zdůrazňovat jejich význam.

Funkce ochrany zdrojů

Jedná se zejména o ochranu půdy proti vodní a větrné erozi (vytváření mezí, průlehů, větrolamů a doprovodných porostů kolem komunikací), ochranu povrchových i podzemních vodních zdrojů (vsakování, zpomalení odtoku srážkové vody, atd.) a stabilizaci vodního režimu krajiny (zpevnění břehů toků, rybníků a nádrží).

Funkce ekonomická

O tuto funkci se stará zejména zeleň hospodářská, jenž v určitých místech dosahuje vysoké kompoziční hodnoty. Především se jedná o vinice, chmelnice, ovocných sadů a produkčních lesů, neboť i tento typ zeleně je nedílnou součástí

³⁴ ÚSTAV ÚZEMNÍHO ROZVOJE, BRNO. Principy a pravidla územního plánování – Funkční složky – Zeleň.

kvalitního přírodního prostředí příměstské a venkovské krajiny jak pro její návštěvníky, tak i pro stálé obyvatele.

Funkce ekologická

Zeleň (resp. vegetace) spolu s vodou, půdou a podnebím tvoří základní složky ekosystému. Ekologická hodnota se zvyšuje tím, čím se více vytváří biotopy pro existenci řady dalších rostlinných a živočišných druhů. Ochrana těchto druhů je zajištěna vytvořením sítí zvláště chráněných území a souborů přírodě blízkých ekosystémů, tzv. územních systémů ekologické stability (ÚSES). Ty jsou tvořeny sítí nadregionálních, regionálních a lokálních biocenter (plošných prvků), biokoridorů (liniových prvků) a interakčních prvků (plošných a liniových). Jedná se o systém, který zohledňuje další potřeby při využívání krajiny a může tedy sloužit zároveň jako protierozní opatření, doprovodná zeleň cest a vodních toků apod.³⁵

4.4. Systémy zeleně

Systémy zeleně významnou mírou ovlivňují charakter urbanizovaného prostředí a jeho kvalitu. Stejně jako v krajině je základní kostrou ekologické stability území soustava ploch (biocenter) a linií (biokoridorů), tvořící spojitý systém, tak i v urbánním prostředí měst je třeba vytvářet vzájemně provázaný a pokud možno i rovnoměrně rozložený systém zeleně.

V zastavěném území rozdělujeme z pohledu prostorového uspořádání a forem zeleň do následujících prvků:

- Plochy
- Linie
- Významné body

Plochy představují velké městské parky nebo velké celky krajinné zeleně zasahující dovnitř městského organismu. Mohou to být také historické zahrady, botanické zahrady, arboreta, rekreační areály nebo příměstské a rekreační lesy. Při detailnějším

pohledu se objeví ještě menší útvary zeleně, jako jsou parková náměstí, menší parkově upravené plochy, zeleň vnitrobloků, zeleň nových obytných souborů, zahrady u rodinných domů a další.

Liniové prvky, to jsou především uliční stromořadí – jedno, dvou, čtyř i víceřadé aleje, doprovodná zeleň vodních toků a zeleň podél komunikací, případně i jiných liniových staveb (např. železnice).

Významné body nalezneme především ve venkovském prostoru a to jak v sídle (stromy na návsi a u jednotlivých staveb), tak i v krajině (zvýraznění křížku, božích muk a dalších drobných, zejména sakrálních staveb). Jsou případy, kdy i jediný samostatně stojící strom, může sehrát ve veřejném prostoru obrovskou roli svým postavením. Velký význam může mít také skupinka stromů v ulici, parčík v proluce nebo větve naklánějící se nad chodník z volné nebo částečně zastavěné parcely.

Je potřeba si uvědomit, že charakter a kvalita zeleně souvisí i s významem místa. V ulicích jsou zakládány aleje. Mohutná, někdy i víceřadá stromořadí doprovází hlavní ulice města – městské třídy. V krajině jsou doplňovány silnice či pěší cesty. Tím dochází k hierarchizaci veřejného prostoru, když některé ulice mají pouze místní význam, zatímco ty, co procházejí širším urbanistickým spektrem, mají charakter městské třídy.

Plochy zeleně lze dělit do několika hledisek (přístupnost, urbanistické funkce, náročnost na údržbu, atd.). Pro účely této práce je vhodné si rozdělit plochy zeleně z hlediska přístupnosti do následujícího členění:

- Plochy veřejně přístupné zeleně (veřejné) – většinou se jedná o parky, dětská hřiště, sídlištní zeleň nebo prostory před významnými budovami
- Plochy veřejně nepřístupné zeleně (soukromé nebo zvláštní určení) – zeleň vyskytující se v zahrádkářských koloniích, v uzavřených areálech nebo uzavřených vnitroblocích
- Plochy pro veřejnost omezeně přístupné zeleně (vyhrazené) – zeleň v plochách občanského vybavení, úřadů, atd.

³⁵ ÚSTAV ÚZEMNÍHO ROZVOJE, BRNO. Zeleň ve městě - město v zeleni: seminář AUÚP.

Všechny tyto výše uvedené plochy by měly vzájemně vytvářet celoměstský systém zeleně a mít vzájemnou prostorovou vazbu.

Z pohledu bilance a plánování investic do veřejné zeleně v zastavěném území je nutná její kategorizace z hlediska významu, přičemž hraje roli poloha plochy (například vůči středu města nebo vůči ostatním plochám) a celková atraktivita. Proto je potřeba rozřadit zeď podle nároků na údržbu (jedná se o náklady na jednotku plochy za rok). Jedná se o následující kategorie:

- 1. kategorie – nejintenzivnější údržba – parková náměstí, zeď v centrech měst, centrální části hlavních městských parků, zeď před významnými budovami. Vyznačuje se intenzivně kosenými a zavlažovanými trávníky, vyšším podílem květinových záhonů, použitím tvarovaných dřevin aj.
- 2. kategorie – menší parkově upravené plochy na méně exponovaných místech, zeď městských částí, uliční stromořadí, zeď v areálech veřejného občanského vybavení, např. školských a nemocničních areálů.
- 3. kategorie – sídlištní zeď, rozsáhlé parky, hřbitovy (zde záleží na jejich poloze a míře využívání jakožto parkové plochy ve městě).³⁶

Jednotlivé plochy zeleně jsou následně rozděleny z hlediska její funkčnosti. Pro přehlednost jsou tyto plochy rozděleny do jednotlivých typů podle funkčnosti, kde ke každé ploše je popsáno její hlavní využití společně s regulativy pro činnost v jejím okolí.

Parky

Funkce - Souvislé upravené plochy, na kterých plošná a prostorová struktura vegetačních prvků odpovídá potřebám pro plnohodnotný odpočinek. Jde o převážně o objekty zahradního umění (parky, historické zahrady, veřejné sady).

Regulace - Tyto plochy nesmí být redukovány, veškeré činnosti v okolí související s objektem musí být posuzovány z hlediska možných vlivů na park

Parkově upravené plochy

Funkce - Menší parkově upravené plochy, u kterých převažuje dekorativní (prostorotvorná či doplňující) funkce. Na rozdíl od parků tyto plochy neposkytují možnost plnohodnotného prostředí pro odpočinek a možnost všestranně rozvíjet kompozici plochy.

Regulace - Tyto plochy nesmí být redukovány, veškeré činnosti v okolí související s objektem musí být posuzovány z hlediska možných vlivů na park.

Ostatní plochy zeleně

Funkce - Často se jedná o neupravené plochy, volně přístupné, bez současné údržby. Charakteristickým znakem jsou spontánně vzniklé porosty (dřevin i bylin). Jedná se např. o stavební proluky nebo plochy po stavenišťích, jenž jsou neudržované a volně přístupné.

Regulace - Při hledání optimálního návrhu na využití těchto ploch respektovat potřebu doplnění struktury nezastavěných ploch.

Zeď občanské vybavenosti

Funkce - Jedná se o drobné plochy v okolí budov občanské vybavenosti, které nemají charakter parkově upravených ploch (funkce je podřízena charakteru vybavenosti).

Regulace - Tyto plochy musí vycházet z konkrétního charakteru. Struktura vegetačních prvků je podřízena provozu, který se v okolí nachází.

³⁶ ÚSTAV ÚZEMNÍHO ROZVOJE, BRNO. Principy a pravidla územního plánování – Funkční složky – Zeď.

ZeLeň dopravních staveb

Funkce - Převážně liniové plochy zeleně navazující na komunikace a dopravní stavby. Plochy dělicích pásů, prostory křižovatek a mimoúrovňových dopravních systémů, zelené pásy mezi komunikací a chodníkem, svahy podél silnic.

Regulace - Do kořenového prostoru doprovodné zeleně nelze umísťovat žádné inženýrské sítě. Prostorovou strukturu nutno podřídít zásadám a omezením vyplývajících z provozu na komunikacích.

ZeLeň vodotečí

Funkce - ZeLeň vyskytující se v doprovodu vodotečí a vodních ploch, zpravidla vždy volně přístupná. Je tvořena charakteristickým druhovým složením dřevin druhově navázaných na vodní prostředí. Jedná se o důležitou součást kosterní zeleně sídel. Mnohdy má i v zastavěné části přírodě blízký charakter.

Regulace - Plochy jsou nositeli přírodní kvality, současně je možno jejich zapojení do urbanizovaného prostředí v závislosti na charakteru zapojení do systému zeleně města (formou existence i jako stromořadí - součást nábřeží apod.).³⁷

³⁷ ÚSTAV ÚZEMNÍHO ROZVOJE, BRNO. Principy a pravidla územního plánování – Funkční složky – ZeLeň.

4.5. Veřejná zeleň na území Tábor

Dřeviny v Táboře se postupem času dostávají do věku, kdy je nutné přehodnotit jejich zdravotní stav a umístění. V minulých dobách často docházelo k chaotické výsadbě a dřeviny byly vysázeny do nevhodných míst. Mnohdy je počet dřevin na plochu a umístění mezi budovami nepřiměřené a jindy nedostatečné.

Stáří stromů ve městě se pohybuje mezi 60 – 80 lety (pro plné uplatnění jejich vlastností po vysazení uplyne 20 – 30 let). Proto je nutné nastolit systém ve spolupráci s odborem investic, s odborem dopravy a s odborem územního plánování, aby nedošlo ke zbytečnému odstranění dřevin už po pár letech. Prostor ke zlepšení přístupu k zeleni spočívá rovněž v přípravě vlastních záměrů, kdy odbor životního prostředí se vyjadřuje až ve finální fázi projektu (např. spony dřevin, výběr dřevin, rozměry dlažby, atd.). Záměry by obyvatelům měly být předkládány např. formou vývěsek, aby nedocházelo ke sporům proti plánovanému záměru a mohli o něm diskutovat.

K zeleni by se mělo přistupovat ve stejném duchu jako ke kterémukoliv jinému majetku města. Výsadba zelených prvků stojí finanční prostředky, stejně tak jako jejich údržba a péče. Proto by zásahy u těchto prvků měly být konzultovány s příslušnými orgány (odbor ŽP), které mají k dispozici tzv. pasport zeleně, jenž eviduje zeleň (stromy, louky, trávníky, keře, atd.) jako majetek města, a se kterým by se měli projektanti technických částí seznámit a respektovat jej.³⁸

032 Kresba vyznačující cestu alejí.

³⁸ Koncepce údržby veřejné zeleně ve městě Tábor.

4.6. Vyhodnocení ploch zeleně v řešeném území z hlediska Politiky územního rozvoje, Zásad územního rozvoje a Územně analytických podkladů

Politika územního rozvoje ČR (PÚR ČR) vymezuje rozvojovou osu OS6 (trasa Praha–Benešov–Tábor–České Budějovice–hranice ČR/Rakousko (Linz)). Na ní jsou vyznačeny významné dopravní cesty (silnice I/3 a železniční trať č. 220). Přestože PÚR ČR nevymezuje konkrétní oblasti a požadavky na zeleň v regionu Táborska, je vhodné vzít do úvahy tyto dopravní cesty z hlediska rozvoje turistického ruchu, ve kterém hraje potenciál zeleně neméně důležitou roli.³⁹

Zásady územního rozvoje Jihočeského kraje (ZÚR JK) určují oblast okolo Tábora za silně urbanizovanou krajinu, v níž je nutné pro právě vysokou míru urbanizace vytvářet podmínky pro vznikající plochy zeleně a vhodnými nástroji územního plánování zajistit rozmanitost krajiny. Na to navazuje označení řešeného území jako krajina polní, kde je podmínkou rozmanitost krajiny zvyšovat a podporovat v ní retenční schopnost.⁴⁰

V územně analytických podkladech Jihočeského kraje (ÚAP JK) je Tábor popsán jako město s vysokým podílem lesních ploch. Národní památkový ústav v Českých Budějovicích v roce 2015 vyhlásil obec s rozšířenou působností Tábor (ORP) za krajinnou památkovou zónu, což by se mělo výrazně podepsat jednak na rozvoji turistického ruchu a rozvoji jako takovém.⁴¹

033 Hierarchizace dokumentů územního plánování, jejich pořizování a schvalování.

³⁹ Politika územního rozvoje České republiky ve znění aktualizace č. 1.

⁴⁰ Zásady územního rozvoje Jihočeského kraje - právní stav po 3. aktualizaci ZÚR.

⁴¹ Územně analytické podklady Jihočeského kraje - 3. aktualizace.

4.7. Historický vývoj území

Původní osídlení se koncentrovalo v místě dnešního historického jádra. Tento prostor má od 1. pol. 18. století stále stejnou tvář a zůstal prakticky nezměněn. V okolí vodní nádrže se nacházela hustá zeleň. Velmi čitelná je zeleň okolo městských hradeb a na svahu podél Lužnice. Patrné bylo stromořadí podél hlavní cesty do města (dnešní ulice Budějovická a Čsl. armády). V polovině 19. století docházelo k většímu podílu ploch zeleně podél řeky a hradeb. Postupně vznikaly plochy také v prostoru dnešního „nového města“, kde se vytvářela zeleň v místě dnešní botanické zahrady. Patrné bylo prorůstání zelených ploch směrem ke Klokoťům, kde se momentálně nachází sídliště. Na Lužnici byly poměrně patrné vytvářející se tůňe. V té době už byla několika mosty překonána řeka. 1. polovina 20. století přinesla do území železnici, a tím také větší počet obyvatel do města, což je na výřezu městské zástavby patrné. Sídlní zeleň hrála stále větší roli, čitelně už byla vymezena dnešní botanická zahrada. Řeka Lužnice byla propojena s vodní nádrží Košínským potokem, nad kterým už vznikaly Holečkovy sady. U Jordánu byly patrné první promenády a vodní plocha začala mít rekreační charakter. V okolí Tábora se vytvářela stále houstnoucí cestní síť a město se tak postupně stávalo důležitým obchodním centrem v regionu. V 50. letech 20. století byla patrná masivně se zvětšující zástavba, a to zejména v jihozápadní a východní části (směrem k železnici) od historického jádra. V ulicích vznikala nová stromořadí (např. v Budějovické) a založeno bylo Husovo náměstí. Zástavba zasáhla i svah řeky, zde ovšem neměla spojitý charakter. Velmi čitelná byla budova zemědělské školy a alej podél Jordánu. Holečkovy sady měly stále sílící charakter městského parku, stále však měly charakter městské krajiny. Pro zahrady nové zástavby byl charakteristický pravidelný rastr. Cestní systém se nadále rozvíjel, z ulic Budějovická a Čsl. armády se stal hlavní průtah městem směrem na Prahu a na České Budějovice.⁴²

034 Veduta města při pohledu na řeku Lužnici.

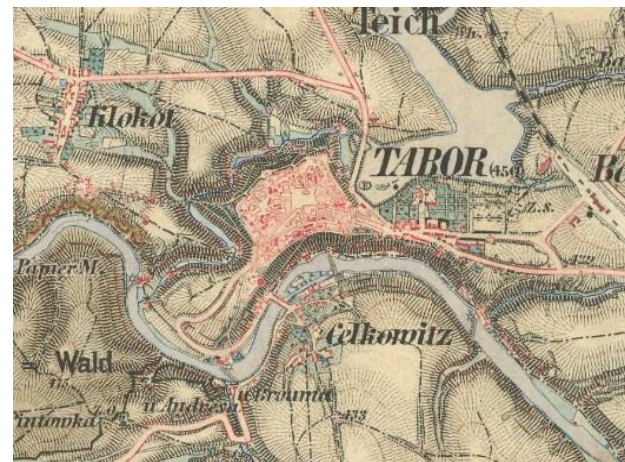

035 Pohled na část Žižkova nám. s pomníkem Jana Žižky.

⁴² Laboratoř geoinformatiky - Univerzita J.E. Purkyně. Stará mapová díla.

036 Výřez z mapy 1. vojenského mapování (1764 – 1768).

037 Výřez z mapy 2. vojenského mapování (1836- 1852).

038 Výřez z mapy 3. vojenského mapování (1876 – 1878).

039 Výřez z ortofotomapy (50. léta 20. stol).

4.8. Stávající stav

V současné době je patrný masivní nárůst zástavby, která prorůstá do volné městské krajiny. V prostoru okolo vodní nádrže postupně zanikají zelené plochy a město tak postupně ztrácí svůj rekreační potenciál. Hlavní plochy zeleně v řešeném území tvoří park v severozápadní části (Holečkovy sady), dále liniové zeleň společně s menšími plochami porostů podél vodní nádrže a park v těsné blízkosti nádraží (Husovo nám.). Zelený koridor (nižších forem) pak představuje zeleň podél řeky Lužnice, který přechází v souvislejší plochy. Výrazně se v území projevuje zeleň v botanické zahradě, jenž svojí hustotou plynule navazuje na zeleň podél Jordánu. Obec je vlastníkem stěžejních ploch zeleně, přesto pro vytvoření dalších prvků zelené infrastruktury bude nutné spolupracovat s dalšími vlastníky, zejména v rezidenčních oblastech pro vytvoření uliční zeleně, která jakožto zelený koridor propojuje významná a uliční centra. V těchto místech by měla být posílena jejich obytná funkce.

040 Výřez z ortofotomapy ČUZK (2015).

041 Schéma ploch zeleně ve vlastnictví města.

4.9. Předpokládaný vývoj území

Plánovaný rozvoj obce vymezuje jako hlavní plochy zeleně prostory u nádrže Jordánu, dále svahy podél řeky Lužnice, parkové plochy (Holečkovy sady a Husovo nám.) a ve vybraných veřejných prostorech uličního křížení. Tyto plochy zeleně jsou však nespojité, bude žádoucí zaměřit pozornost na propojení těchto prostor zelení v rámci jiných funkčních ploch (zeleně jako přípustné využití). Ve vazbě na zeleně podél Jordánu byla obnovena cesta v plné délce v podobě trasy pro pěší (cyklostezky).⁴³

PLOCHY S ROZDÍLNÝM ZPŮSOBEM VYUŽITÍ			
plochy stabilizované	plochy změn	územní rezervy	
Bx	Bn	R-Bn	nízkopodlažní
Bni	Bni	R-Bni	nízkopodlažní izolované
Bv	Bv		vícepodlažní
Bz	Bz	R-Bz	soukromá zeleň
Ri	Ri		plochy staveb pro rodinnou rekreaci
Rv	Rv		plochy rekreace veřejné
Ov	Ov		veřejný zájem
On	On		neveřejný zájem
Os	Os		sport a tělovýchova
Pv	Pv		obecné
Pz	Pz		veřejná zeleň
Sbp	Sbp		bydlení a podnikání
Sbn	Sbn		bydlení a občanské vybavení
Da	Da		silniční doprava
Dr	Dr		drážní doprava
Dl	Dl		letecká doprava
T1	T1		PLOCHY TECHNICKÉ INFRASTRUKTURY
Vp	Vp	R-Vp	lehký průmysl
Vv	Vv		PLOCHY VÝROBY A SKLADOVÁNÍ
Vzv	Vzv		fotovoltaická elektrárna
Vv	Vv		pozemky zemědělských staveb - rostlinná výroba
Vv	Vv		PLOCHY VODNÍ A VODOHOSPODÁRSKÉ
Za	Za		orná půda
Zi	Zi		PLOCHY ZEMĚDĚLSKÉ
L	L		trvalý travní porost
L	L		PLOCHY LESNÍ
N	N		PLOCHY SMÍŠENÉ NEZASTAVĚNÉHO ÚZEMÍ
N	N		přírodě blízké ekosystémy
Sp	Sp		PLOCHY SPECIFICKÉ
Sp	Sp		obecné plochy tankodromu

LIMITY VYUŽITÍ ÚZEMÍ - STÁVAJÍCÍ	
□	národní kulturní památka
□	hranice MPR - městská památková rezervace
△ △ △ △ △	ochranné pásmo MPR

042 Výřez z územního plánu města – koordinační výkres (2011).

⁴³ Územní plán města Tábor. Koordinační výkres.

4.10. Vymezení oblastí

Práce je zaměřena na centrální oblast města, kde se nachází dva rozdílné charaktery zástavby. První z nich – historické jádro, je součástí městské památkové rezervace. Jedná se o urbanisticky unikátní část města s rostlou strukturou, jehož ohniskem je Žižkovo náměstí s architektonicky cennými stavbami z 15. století (kostel, radnice, měšťanské domy). Druhá část městského jádra má čistý městský charakter. V této části se částečně vyskytuje bloková struktura (19. století) společně s volnější vilovou zástavbou z počátku 20. století. Nalezneme zde několik významných staveb a institucí (hotely, banky, školy).

Cílem bylo rozdělit tuto centrální část na několik podoblastí, jimiž jsme se v rámci této práce zabývali. Jedná se o tyto oblasti:

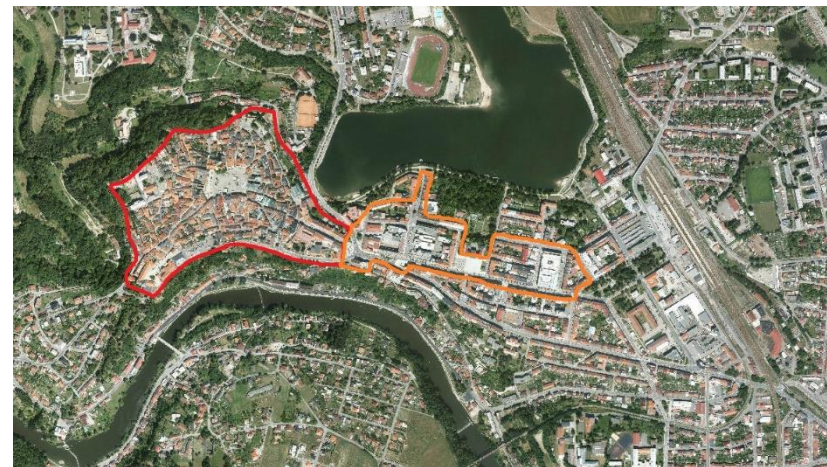
Oblast 1 - Historické centrum – část s rostlou strukturou zástavby, kde hlavním těžištěm je Žižkovo náměstí. Důraz byl kladen také na menší, okolní náměstí (Mikuláše z Husi a Tržní).

Oblast 2 - Vnitřní město s městským charakterem – část městského charakteru se zaměřením na lokální centra (nám. T. G. Masaryka, Křižíkovo nám.) a obchodní ulice (ul. 9. května).

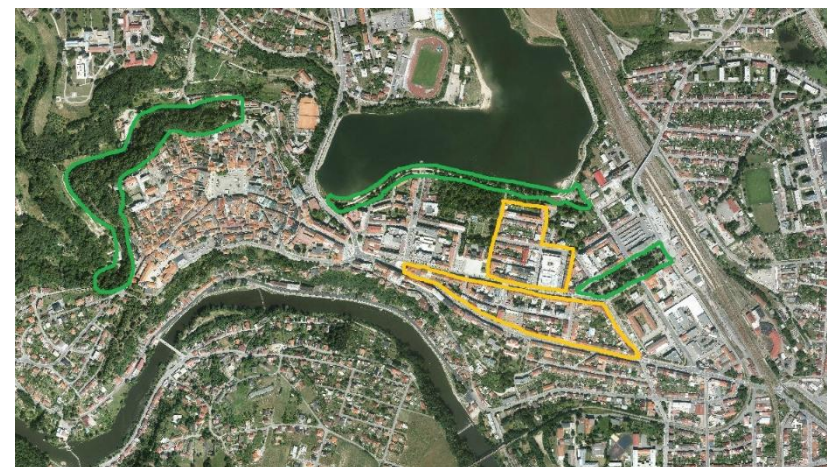
Oblast 3 – Vnitřní město s parkovým charakterem – spojení Holečkových sadů s plochami okolo vodní nádrže Jordán. Do této oblasti zahrnujeme i park na Husově nám.

Oblast 4 - Rezidenční oblast – důraz na obytné oblasti vnitřního města (především na obytné ulice a vnitrobloky) společně s periferní částí města.

Každá oblast byla podrobným způsobem zanalyzována jak z pohledu stávajícího, tak i historického stavu zeleně. Následné vyhodnocení (odůvodnění) probíhalo na základě výše uvedené metodiky (bodového hodnocení funkčních typů zeleně), poté byla ke každé oblasti popsána kritéria, která by měla zeď splňovat. V poslední, návrhové části, jsme stanovili jednoduchá pravidla a regulaci každé oblasti, v níž se zeď nachází nebo by případně měla být vysazena.

043 Vymezení oblasti historického jádra (červeně) a vnitřního města (oranžově).

044 Vymezení oblasti s parkovým charakterem (zeleně) a rezidenční oblasti (žlutě).

V rámci vymezených oblastí jsou v analýze a vyhodnocení zohledněna kritéria zeleně z hlediska jejího druhového složení, prostorové struktury a pěstebního a zdravotního stavu.

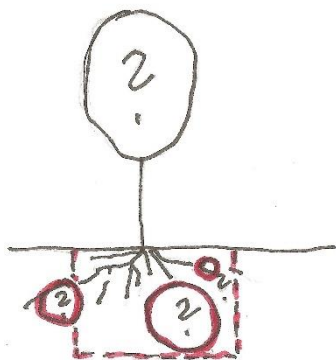
U vhodnosti druhového složení vegetace se hodnotí především stanovištní podmínky a druhová skladba. Z hlediska prostorové struktury hodnotíme prostorové uspořádání vegetačních prvků a jejich skladbu (zda je potřeba prostor např. otevřít, odclonit, prosvětlit, atd.). U pěstebního a zdravotního stavu vyhodnocujeme, zda je možná dlouhodobá existence stávajících prvků v dané lokalitě či zda jsou nutná pěstební opatření (např. probírky).

Konkrétní parametry jednotlivých kritérií jsou uvedeny v následující tabulce.

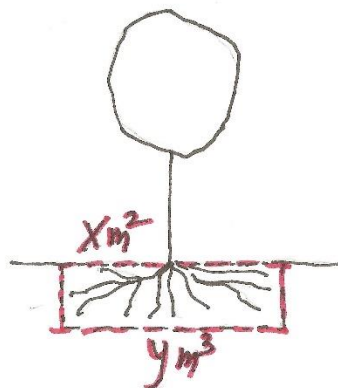
Hodnotící kritéria zeleně v řešeném území
Vhodnost druhového složení vegetace
vyhovuje stanovištním podmínkám
ne zcela vyhovuje stanovištním podmínkám, vyžaduje úpravu (částečná obměna nebo obohacení druhové skladby)
nevyhovuje stanovištním podmínkám, většinou chybí typické druhy dřevin
Prostorová struktura vegetačních prvků
odpovídá skladbě v prostoru
ne zcela vyhovuje skladbě v prostoru - je nutno zasáhnout do skladby vegetačních prvků nebo prostor např. odclonit, otevřít, prosvětlit, atd.
prostorovou strukturu je třeba znovu vytvořit, stávající struktura je zcela nevhodná
Pěstební a zdravotní stav dřevin
je vyhovující, zaručuje dlouhodobou existenci dřevin v lokalitě
je nutný zásah u části vegetačních prvků v lokalitě, pěstební stav je mírně zanedbaný - nutné dílčí pěstební opatření - např. částečné zmlazení, ojedinělé probírky, atd.
u většiny vegetačních prvků je nutný aktuální (jednorázový nebo postupný) zásah - např. celkové probírky, asanace, atd.

Tab. 8 Hodnotící kritéria zeleně v řešeném území.

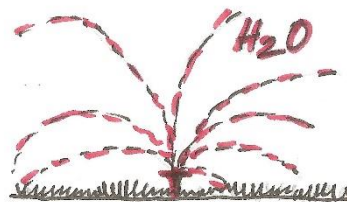
4.11. Obecné zásady pro návrh a údržbu zeleně ve všech oblastech⁴⁴

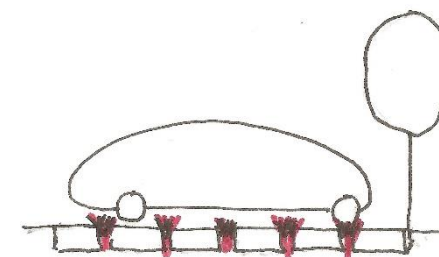
Nutnost zajištění technického opatření, aby nedošlo k poškození sítí technické infrastruktury. Vhodné je používání bezvýkopové technologie.

Dostatečná plocha pro vsak dešťových vod (min. 6 m²) společně s prokořenitelným prostorem (min. 16 m³).

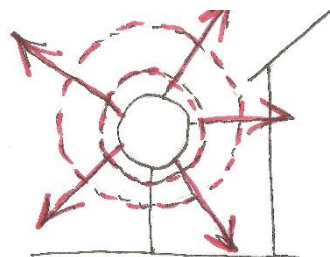
Závlahy je nutné volit tam, kde jsou vysoké nároky na celoroční reprezentativnost v detailu nebo tam, kde se očekává celoroční zátěž.

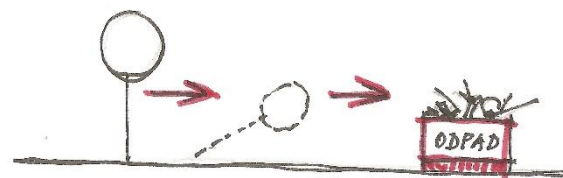
Parkovací plochy doporučujeme navrhovat tak, aby bylo umožněno zasakování dešťové vody. S ohledem na charakter dané lokality je vhodné použít dlažbu (ideálně kamennou) s prorostlou travní spárou.

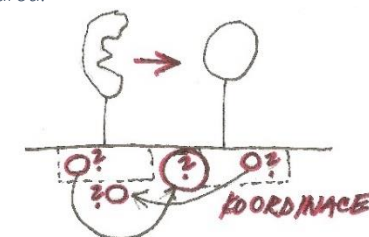
Je potřeba dopředu vyřešit možné konflikty mezi uživateli trávníku, například vymezením zón určených pro volné pobíhání psů.

Nutný je správný postup pěstebního cíle a způsobu, neboť strom se postupem času vyvíjí.

Do systému zeleně je nutné začlenit hospodaření s bioodpadem.

Stromořadí je nutné přednostně obnovovat jednorázově v rámci celkové rekonstrukce ulice (zeleně + infrastruktura).

⁴⁴ Piktogramy – vlastní tvorba. Texty – Manuál tvorby veř. Prostranství hl. m. Prahy

4.12. Oblast 1 – Historické centrum

„Strom má prostorový, ale také symbolický význam.“⁴⁵

Vymezení základních tezí

- Chceme reprezentativní zeleň (zejména na Žižkově nám a nám. Mikuláše z Husi)
- Odstranění betonových květináčů a případné nahrazení jiným druhem mobilní zeleně (případné nahrazení okrasnými záhony)
- Koncepce povrchů pod parkujícími automobily (z důvodu zachycení dešťových vod)
- Zlepšení péče u stávající dvojice jírovců u gotického kostela na Žižkově nám.
- Prostorové uspořádání zeleně s ohledem na možné konání kulturních akcí

⁴⁵ INSTITUT PLÁNOVÁNÍ A ROZVOJE HL. M. PRAHY. Manuál tvorby veřejných prostranství hlavního města Prahy.

4.13. Analýza současného stavu zeleně v oblasti

V historickém jádru nalezneme jasně definované centrum v podobě Žižkova náměstí (díky uzavřenosti a čitelným hranám). V jeho prostoru se vyskytují prvky zeleně, které neodpovídají charakteru místa a podle našeho názoru dehonestují současnou podobu náměstí. Konkrétně se jedná o velké betonové květináče, ve kterých je vysázen nízký druh zeleně (převážně keřové porosty). V prostoru náměstí se nachází také dvojice solitérních stromů (jírovců) vysazených v roce 1854 v perfektním stavu s vysokou hodnotou. Prakticky celá plocha náměstí slouží jako parkovací místo pro osobní automobily.

Součástí historického jádra jsou také dvě menší náměstí. Tržní náměstí nacházející se rovněž v těsné blízkosti Havlíčkových sadů lze označit za náměstí amorfního typu. Není zde jasně definovaný tvar, zatímco poměr parkovacích ploch vůči ploše celkové je ze všech lokalit největší. Vysoká zeleň v prostoru tohoto náměstí je také v zachovalém stavu a nevyžaduje žádné známky poškození. Navíc zde nalezneme i nižší formy zeleně (keřový porost a trávniky).

Náměstí Mikuláše z Husi je v těsné blízkosti Havlíčkových sadů a má stejný charakter jako Žižkovo náměstí. Struktura náměstí zde není ovšem tolik výrazná. Dominantou v prostoru jsou dvě lípy velkolisté, jejichž stáří lze odhadovat na několik desítek let. I v této části historického centra výrazně dominuje automobilová doprava a slouží jako místo pro „odkládání“ osobních automobilů.

045 *Struktura historického jádra.*

046 *Náměstí Mikuláše z Husi.*

047 *Žižkovo náměstí.*

048 *Tržní náměstí.*

[FOTOGALERIE]

049 Nevhodné řešení mobilní zeleně v prostoru Žižkova nám.

050 Dominanty na náměstí Mikuláše z Husi v podobě několika lip.

051 Prostor Tržního nám. je z velké části vymezen osobním automobilům. Přesto je zde zeď z hlediska prostorového uspořádání na dobré úrovni.

052 V těsné blízkosti Tržního nám. jsou zelené plochy s různými formami zeleně. Součástí parčíku je renesanční vodárenská věž (postavena v pol. 16. stol.).

4.14. Vyhodnocení a vytyčení základních pravidel pro návrh zeleně v oblasti historického centra

Žižkovo náměstí

V prostorech Žižkova nám. se snažíme o zachování dvou stávajících vzrostlých jírovců, které tvoří dominanty u gotického kostela. Při návrhu nových stromů doporučujeme volit spíše stromy nízkého až středního vzrůstu a to z důvodu zachování kompozice místa (přůhledy, pohledově exponovaná místa, atd.) a uspořádání jejich kořenového systému. Důraz klademe na odstranění betonových květináčů, které svým umístěním na tak exponovaném místě nenesou charakter místa. Volba druhů stromů závisí na charakteru místa, proto dáváme přednost listnatým stromům před jehličnany. Nasazení koruny stromů nad povrchem náměstí nesmí být nižší než 2,5 m. V úvaze připadá do místa zavést více vodních prvků a tím ještě více zpříjemnit pobytové podmínky v prostoru z hlediska mikroklimatického.

Tržní náměstí

Vzhledem k charakteru náměstí (amorfní náměstí s parkovacími místy) chceme zachovat stávající stromořadí vyšších a středně velkých stromů (půdorysně tvořící oválný tvar). U keřových či travnatých porostů v prostoru náměstí považujeme za podstatné takové prvky ochránit a vymezit např. vyvýšenou obrubou, lavičí nebo plůtkem, a to z důvodu jejich ochrany proti sešlapu či znehodnocení parkujícími vozy a lepšímu definování prostoru určenému vegetaci. Důraz klademe na vytvoření jasné výtvarné formy a podřízení celkové kompozici veřejného prostranství.

Náměstí Mikuláše z Husi

Charakter náměstí je podobný jako Žižkovo, proto navrhujeme stejné principy. Dominantami prostoru jsou tři vzrostlé lípy, jenž nejsou v uspokojivém stavu. U nižších forem zeleně (zejména v betonových nevhledných květináčích) volíme jiný typ její výsadby, např. do záhonů. Důležité je zachovat i dva platany před budovou základní a mateřské školy. K nim doporučujeme vysadit stromy stejné výšky a tvaru koruny a vytvořit stromořadí s dobrým mikroklimatem pro parkující automobily.

[INSPIRACE]

053 Náměstí by mělo umožnit shromáždění lidí. K tomu by měla dopomoci udržovaná a dostatečně vysoká zeleň (Itálie, Benátky, Campo Santa Margherita).

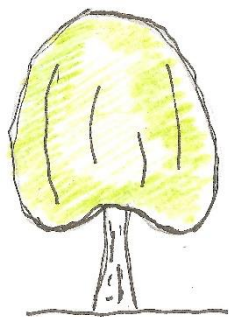
054 Jako alternativní povrch může pod parkujícími automobily sloužit kamenná dlažba se zatravněnou spárou (Plzeň).

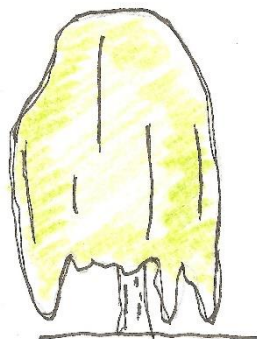
055 Jasné vymezení trvalkových záhonů v prostoru náměstí jsou nenákladnou a atraktivní variantou (Německo, Berlín).

4.15. Návrh druhů dřevin pro oblast vnitřního města s parkovým charakterem

Doporučený habitus dřeviny

Strom s okrouhlým kmenem, později s rozložitou korunou.

Strom s mohutnou převislou korunou.

Pro oblast historického centra doporučujeme tyto druhy dřevin:⁴⁶

Liriovník (Liriodendron)

Výška 20 - 30 m, šířka tvar koruny v mládí pyramidální – postupem času je šířka a výška stejná, potřeba slunné místo a živnou propustnou zem, okrasná dřevina do městských parků i jako solitér, má velice hodnotné dřevo.

Lípa (Tilia)

Výška 15 - 30 m, šířka 6 – 10 m, tvar koruny pravidelný až oválný, potřeba slunné místo a vlhkou půdu, pro svoji vzácnost se vysazuje v parcích a zahradách, jedná se o státní strom.

056 Liriovník tulipánokvětý (Liriodendron tulipifera)

057 Lípa srdčitá (Tilia cordata)

Další druhy dřevin vhodné k vysazení do řešené oblasti historického centra:

Olše (*Alnus*) – jako vyšší forma zeleně, vhodný také k vodním plochám

Třešeň (*Prunus*) – lze zavést druh sakury, okrasný strom nižšího vzrůstu

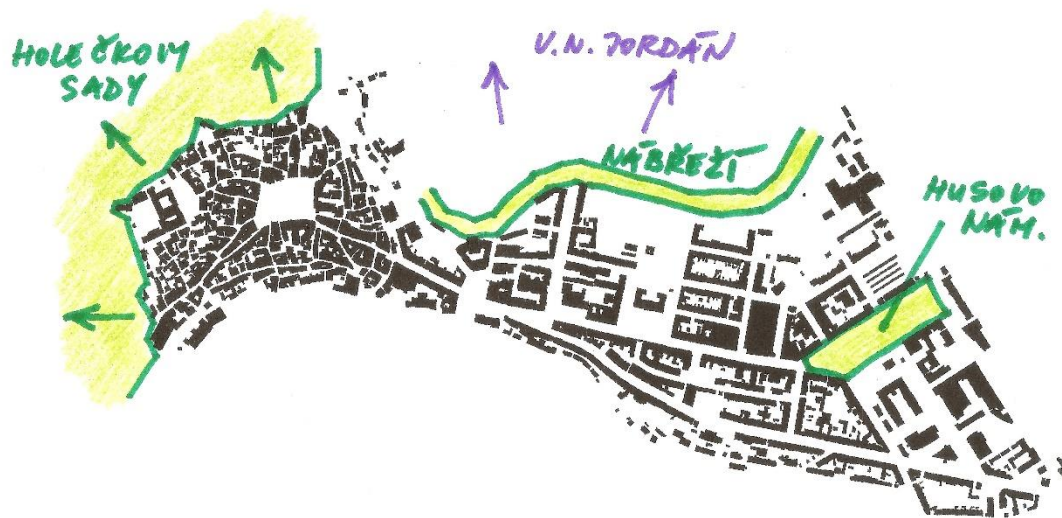
⁴⁶ SAFRO – Milan Havlis. Seznam stromů.

4.16. Oblast 2 – Vnitřní město s parkovým charakterem

„Parky tvoří základní strukturu krajiny ve městě.“⁴⁷

Vymezení základních tezí

- Zamezit ubývání zeleně v Holečkových sadech
- Nahrazení jehličnanů vhodnějšími druhy (Husovo nám.)
- Doplnění stromořadí podél nádrže Jordán
- Stabilizace svahů a snížení povrchového odtoku v Holečkových sadech
- Respektovat charakter parků

⁴⁷ INSTITUT PLÁNOVÁNÍ A ROZVOJE HL. M. PRAHY. Manuál tvorby veřejných prostranství hlavního města Prahy.

4.17. Analýza současného stavu zeleně v oblasti

Námi řešené území se týká tří stěžejních lokalit sloužících k rekreaci a odpočinku ve městě – Holečkových sadů, parku na Husově nám. a nábřeží kolem vodní nádrže Jordán.

Typický přírodní parkový charakter mají Holečkovy sady (založeny ve 30. letech 19. století), jenž se nachází v těsné blízkosti historického centra, a které jsou součástí MPR. Jedná se o unikátní přírodní útvar, kde zachovaný přírodní krajinný ráz sadů tvoří výraznou pohledovou podnož historického jádra a zároveň opačným směrem se ze sadů otevírají zajímavé pohledy do širokého okolí. Z urbanistického hlediska jsou významnou součástí funkčního systému zeleně. Park zaujímá plochu cca 3,5 ha, navíc je zasazen do velmi svažitého terénu. Kombinací vzrostlých stromů (nejčastěji se vyskytují lípy a javory) s volnou (náletovou) zelení vytváří park přirozený dojem. Hlavní promenádní pěšina vede v nejvyšší části parku podél původně parkánové zdi a je napojena na turisticky atraktivní cesty pro pěší směrem na hlavní Žižkovo nám. a na nám. Mikuláše z Husi. V sadech se nachází také řada cenných staveb a detailů obohacujících parter města, jakými jsou pomník Josefa Holečka, Bílý altán, triangulár, kříž, dvě výklenkové kaple, z nichž jedna je v zajímavé kompozici zapojena do opěrné zdi schodiště do sadů.

Charakter městského parku má také Husovo náměstí (Husovy sady) poblíž nádraží. Tento park začal vznikat na konci 19. století, kdy místo bylo zcela zastavěné a postupně začalo dostávat vzdušnější tvář. Jedná se o klíčový prostor zeleně vzhledem k jeho umístění (autobusové a vlakové nádraží), neboť návštěvníci při příjezdu do města ho mají „přímo na očích“. Proto by měla tomuto prostoru být věnována vyšší pozornost. Převládá zde dopravní funkce (parkování, autobusová zastávka, průjezd do ulic Purkyňova a u Bechyňské dráhy) společně s komerčním využitím (obchody, restaurace, atd.). Společně s přednádražním prostorem působí park nekompaktně a chybí mu sociální funkce. To má za následek kromě výše uvedených skutečností i pobývání bezdomovců a výskyt chráněných havranů, kteří na stromech v prostoru parku hnízdí a výrazným způsobem znečišťují mobiliář v parku. Dle vyjádření radnice nejde situaci řešit, neboť se jedná právě o zákonem chráněný druh ptactva. Druhové složení vegetace v Husově parku je z našeho pohledu nevhodné (kombinace jehličnanů s listnáči) a to vzhledem k druhovému složení původní vegetace a využití prostoru.

Při vstupu do parku ze směru z centra města – od třídy 9. května se nachází velká sochařská kompozice „Mistra Jana Husa“ od významného československého sochaře Františka Bílka. Dílo bylo vybudováno v letech 1927-1928.

Třetí lokalita v řešeném území se vyskytuje v těsné blízkosti vodní nádrže Jordán a je liniového charakteru. Podél zpevněné cesty okolo jižní části této významné vodní stavby tvoří stromořadí příjemné prostředí pro pobývání a aktivní rekreaci. Právě promenáda s výhledy na panorama nádrže reflektuje svojí podobou a uspořádáním celoměstský význam. Z terénního průzkumu bylo patrné, že tato lokalita je velmi hojně navštěvovaná. V místě se vyskytují různé formy zeleně. Stromořadí tvoří vzrostlé stromy v dobrém stavu, doplněné nižšími formami v podobě trávníků a keřových porostů.

058 Holečkovy sady v blízkosti historického jádra.

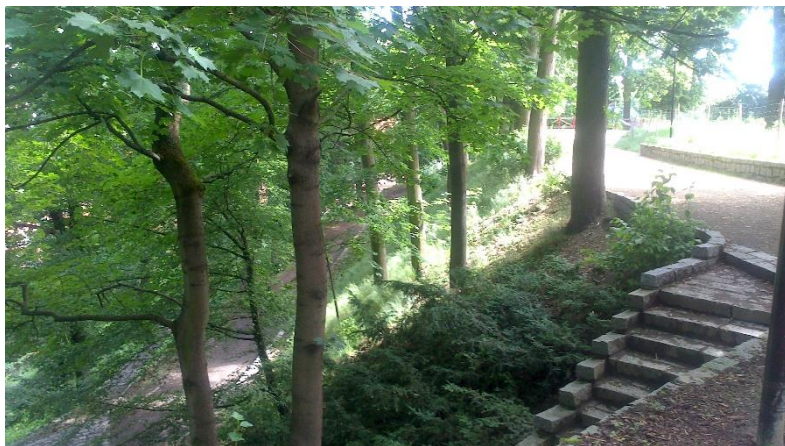

059 Zeleň v prostoru Husova náměstí.

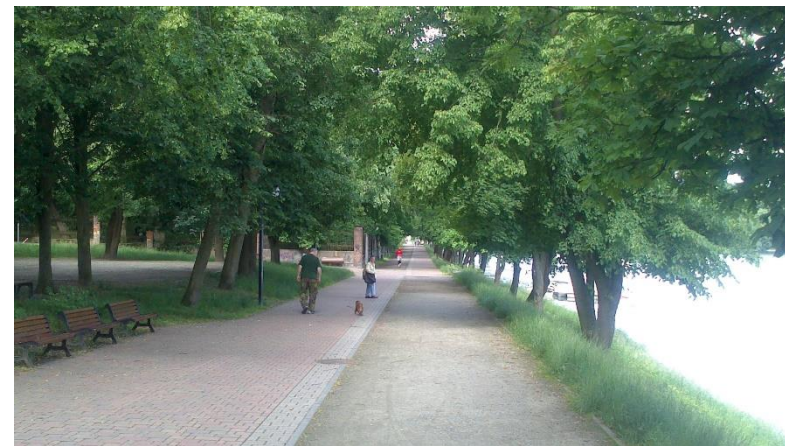

060 Liniová zeleň v podobě stromořadí podél vodní nádrže.

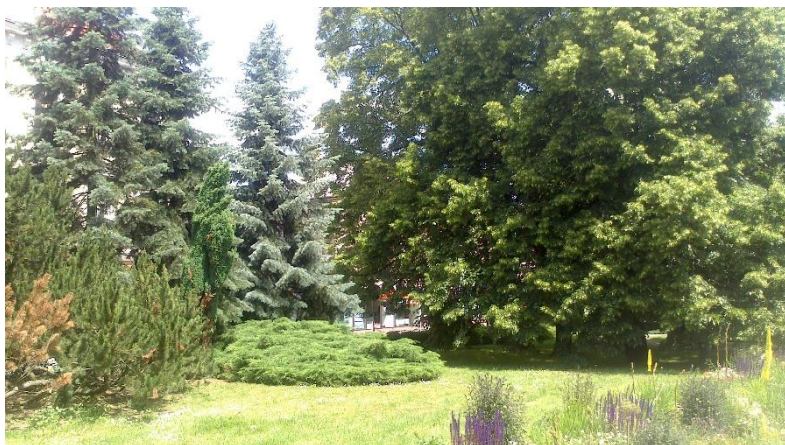
[FOTOGALERIE]

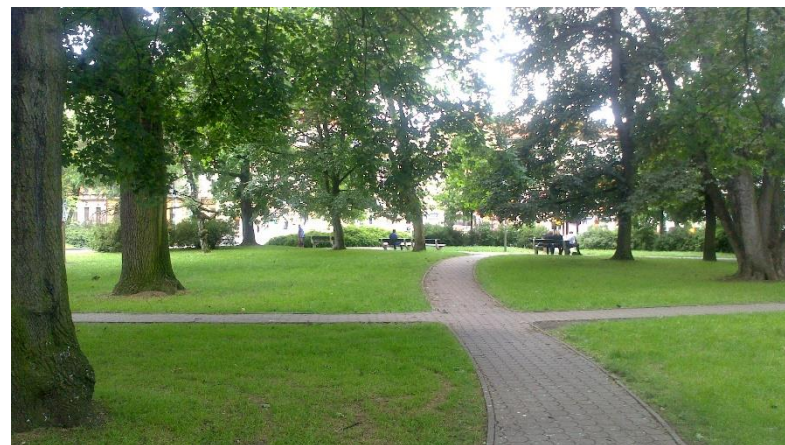
061 Svažitý terén v kombinaci s původními druhy zeleně v Holečkových sadech působí přirozeným dojmem.

062 Stromořadí podél vodní nádrže Jordán vytváří příjemné klima pro procházky a rekreaci.

063 Výsadba jehličnanů v prostoru Husova nám. není vhodná z hlediska údržby a kompozice.

064 Hustá cestní síť umožňuje dobrý přístup územím náměstí.

4.18. Vyhodnocení a vytyčení základních pravidel pro návrh zeleně ve vnitřním městě s parkovým charakterem

Holečkovy sady

V Holečkových sadech chceme zabránit dalšímu ubírání ploch, zachování průhledů do okolní krajiny a zpevněnými povrchy umožnit vsakování vody (např. polopropustnými povrchy či zasakovacími swaly, rain gardeny, apod.). Měl by být brán ohled na provozní funkčnost a bezpečnost těchto cest (zpevněné či polozpevněné povrchy zamezují rozblácení a umožňují průchodnost během celého roku). Charakter použitých materiálů by měl odpovídat charakteru místa a vzhledem k omezeným prostorovým možnostem upřednostnit subtilní řešení. Doporučujeme navrhnout zeleň, která by měla vycházet z přirozené potenciální vegetace. Důraz by měl být kladen na ekologický (a vzdělávací) aspekt (zvýšení biodiverzity, vytvoření stanovišť pro zvířata, atd.). Charakter zeleně musí svými požadavky na údržbu odpovídat intenzitě využití. Návrh zeleně je nutné řešit s ohledem na retenci dešťové vody (především v horních částech svahů), aby byl omezen povrchový odtok. Jako nedílnou součástí parku považujeme systém nakládání s biodepadem z údržby zeleně.

Husovo náměstí

V prostorech Husova nám. bereme ohled na místní pobytové trávníky. Ty řadíme dle zatížení a údržby do kategorie intenzivních. Proto vyžadují větší četnost seče (obvykle 10 – 30 x za rok), přičemž je potřeba uplatnit pravidlo 1/3 (nesmí být odstraněno více než 1/3 nadzemní části traviny, aby nedocházelo k jejímu oslabování). V průběhu suchého a teplého období doporučujeme zajištění závlahy (zdrojem může být řeka Lužnice či v.n. Jordán) nebo případné vysazení druhů travin odolnějších vůči těmto podmínkám. Za nutnost považujeme při návrhu vzít ohled na stanovištní podmínky. Proto z hlediska výsadby vyšších forem zeleně považujeme za nešťastnou kombinaci listnatých a jehličnatých stromů.

Nábřeží Jordánu

Současný stav zeleně okolo vodní nádrže vyžaduje doplnění stromořadí po celé délce promenády stejnými či podobnými druhy stromů (důraz klademe na druhovou

skladbu, která nezasahuje do ekosystémů vodní plochy). Vzhledem k častému výskytu trávníků doporučujeme stejné principy úpravy jako na Husově náměstí.

[INSPIRACE]

065 Velice dobré řešení zeleně v předprostoru autobusového nádraží (Litomyšl).

066 I náletová vegetace může být vymezena jako chráněné území a vytvářet celkově dobrý dojem (Německo, Berlín).

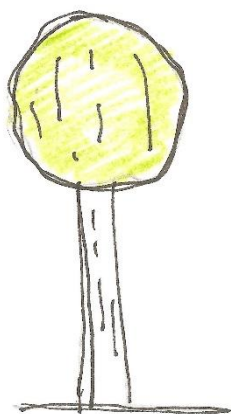
067 Na břehu vytvořený sestup k hladině umožňuje posezení a kontakt s vodou (Slovinsko, Ljubljana).

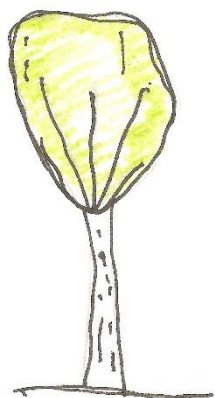
068 Využití pobytového trávníku v centru města (Velká Británie, Londýn).

4.19. Návrh druhů dřevin pro oblast vnitřního města s parkovým charakterem

Doporučený habitus dřeviny

Strom s pravidelnou kulovitou korunou

Strom s malým vzrůstem a malým kmenem.

Pro oblasti parků a nábřeží doporučujeme tyto druhy dřevin:⁴⁸

Buk (Fagus)

Výška 20 - 30 m, šířka 5 – 15 m, tvar koruny pravidelný – vejčitý tvar, nenáročný strom, okrasný strom do parkových sadů.

Olše (Alnus)

Výška 15 - 20 m, šířka 6 – 8 m, tvar koruny pravidelný – později pyramidální, nenáročný na půdní typ, okrasný strom vhodný do parků a zahrad, častý výskyt u vodních toků a nádrží.

069 Bučínový les - Buk lesní (*Fagus sylvatica*)

070 Olše lepkavá (*Alnus glutinosa*)

Další druhy dřevin vhodné k vysazení do řešené oblasti parků a nábřeží:

Jilm (*Ulmus*) – vhodný k doplnění zeleně nábřeží podél Jordánu

Topol (*Populus*) – jako vyšší forma zeleně, opět vhodný k vodním plochám

Vrba (*Salix*) – vhodná ke stabilizaci břehů vodních toků a nádrží

Dub (*Quercus*) – vhodný pro okrasnou a krajinnotvornou funkci, zároveň působí jako symbolika místa, dobře zpěvňuje půdu

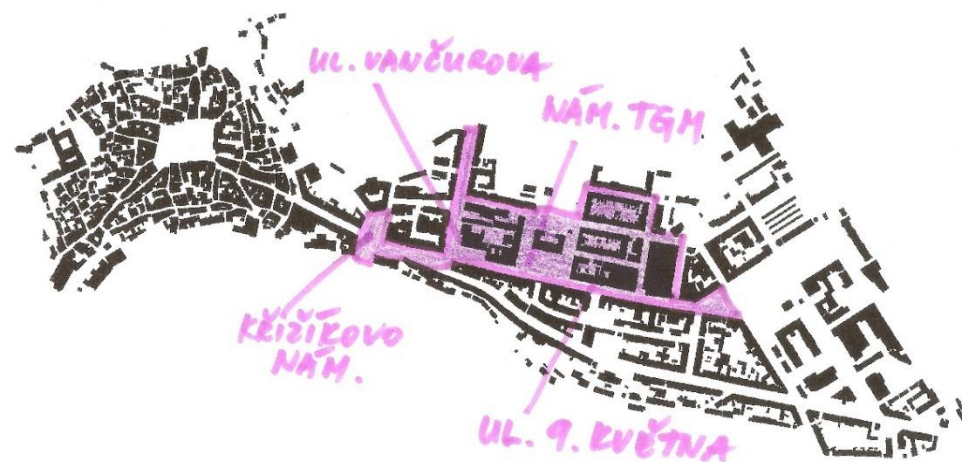
⁴⁸ SAFRO – Milan Havlis. Seznam stromů.

4.20. Oblast 3 – Vnitřní oblast města s městským charakterem

„Stromy na veřejných prostranstvích významně přispívají k pobytové kvalitě prostoru a zlepšení zdravého prostředí.“⁴⁹

Vymezení základních tezí

- Udržení formy stromořadí tak, jako v ulici 9. května
- Zeleň a mobiliář by se měly navzájem doplňovat (např. z hlediska historie)
- Návrh vhodných forem mobilní zeleně, zejména na nám. Tomáše Garrigue Masaryka
- Změna prostorového uspořádání v ulici Vančurova (doplnění zeleně a uspořádání parkovacích ploch)
- Z Křížíkova nám. vytvořit bránu k historickému jádru

⁴⁹ INSTITUT PLÁNOVÁNÍ A ROZVOJE HL. M. PRAHY. Manuál tvorby veřejných prostranství hlavního města Prahy.

4.21. Analýza současného stavu zeleně v oblasti

Pro účely této práce jsme centrum Tábora rozdělili na dvě části – na historickou, která je popsána v kapitole xxx, a novější (vnitřní část centra), jenž vznikala v období 19. a 20. století. Právě ve vnitřní oblasti města se zaměřujeme na síť malých uličních center a významných ulic.

Významným uličním centrem v řešeném území je Křížíkovo nám. s výraznou dopravní funkcí. Dochází zde ke křížení ulic Na Parkánech, Čsl. armády a Budějovické (poslední dvě jmenované lze označit jako průtahy města). Proto lze konstatovat, že toto náměstí zde sociální funkci neplní, byť se zde zeleň s odpovídající funkcí nachází (v různých formách a požadovaným stupněm reprezentativnosti). Jde zde převaha nižších forem zeleně (trávníky, upravované záhony, nízké stromy). Dominantou náměstí je několik desítek let stará lípa, pod níž se nachází pomník obětem 1. svět. války. Společně s rekonstrukcí náměstí bylo v roce 2013 vysazeno několik menších platanů.

Rekonstrukcí prošla také ulice 9. května. Ta dominuje svojí reprezentativností a charakterem odpovídají zklidněné ulici pro pohodlný pohyb pěších. Vhodný mobiliář, správná volba povrchů a stromořadí (s pravidelnými spony) tvoří příjemný uliční prostor a vytváří malý bulvár s obchody a restauracemi, které je hojně navštěvovány.

Dalším uličním centrem je nám. Tomáše Garrigue Masaryka, jehož rekonstrukce proběhla v roce 2014. Jedná se o prostor, který lze variabilně využívat (např. v době konání trhů, výstav, atd.). Na obou stranách se nachází zeleň v nízké formě v podobě menších stromů keřů a trávníků, jenž slouží k rekreaci kolemjdoucích. Prostor je vhodně doplněn mobiliářem (dřevěná lehátka, lavičky, koše). Velice atraktivní jsou i vodní prvky. Naopak z pohledu měřítka není dobře zvolena jednolitá betonová dlažba.

Velký význam v řešené oblasti má dle našeho názoru ulice Vančurova, jenž propojuje třídu 9. května s nábřežím vodní nádrže. Podél této ulice se nachází několik významných staveb a institucí (hotel Palcát, budova Jihočeské univerzity). Současný stav ulice odpovídá dominující funkci automobilové dopravy – asfaltový povrch a parkování v celé délce ulice (parkovací prostor není jasně vymezen). Zeleň je koncentrována na pruh uprostřed uličního profilu, navíc druhová skladba je zcela nevhodná (kombinace jehličnanů a listnatých stromů, patrovitost jednotlivých druhů). Uliční prostor doprovází nevhodné osvětlení a nepřehledné dopravní značení.

071 Křížíkovo nám. vytvářející významné dopravní křížení v centru města.

072 Náměstí Tomáše Garrigue Masaryka.

073 Třída 9. května je významnou obchodní stezkou.

[FOTOGALERIE]

074 Rekonstrukce Křižíkova nám. přinesla velkou kritiku, i co se týče uspořádání zeleně v jeho prostoru.

075 Zeleň v ulici 9. května vytváří příjemný estetický dojem i díky pravidelným sponům.

076 Tzv. Studentský háj na nám. TGM vytváří odpočinkovou zónu. Jeho prostor doplňují vodní prvky.

077 Nevyhovující druhová skladba zeleně, neuspořádání parkovacích míst a špatné značení ve Vančurově ulici.

4.22. Vyhodnocení a vytyčení základních pravidel pro návrh zeleně ve vnitřním městě s městským charakterem

Křížkovo náměstí

V tomto prostoru považujeme za důležité podpoření zeleně jakožto místa, kde velkou roli hraje občanská vybavenost. Nutností je dát této dopravní křižovatce větší sociální funkci a rozvinout potenciál menších zelených veřejných ploch v návaznosti na uliční prostor (ul. 9. května a Palackého) se zachováním identity místa jejich vhodnou formou. Chceme zachovat dominantnost staré lípy, pod níž je umístěn pomník obětem padlým za 1. světové války. Po rekonstrukci náměstí bylo vysázeno 13 nových stromů, které by měly v budoucnu s kombinací s mobiliářem vytvářet příjemné prostředí pro pobývání. Kladně v území hodnotíme také zeleň ve formě záhonů.

Ulice 9. května a náměstí Tomáše Garrigue Masaryka

Rekonstrukcí prošla také třída 9. května (2006), na kterou byla v roce 2015 navázána rekonstrukce náměstí TGM. V ulici se zeleň vyskytuje ve formě stromořadí (druhově odpovídající), když jsou stromy v pravidelných sponech po cca 5 m. Z hlediska kompozice zeleň vytváří z této obchodní ulice nejvýznamnější a nejnavštěvovanější část města.

V prostoru náměstí se nachází různé formy zeleně, jejichž uspořádání nepůsobí kompaktně a mohlo by odpovídat historickému kontextu. Přesto je zejména její sociální funkce významná, když v západní části byla vytvořena odpočinková zóna s různými formami mobiliáře. Zeleň v těchto místech vytváří místní „studentský háj“.

Ulice Vančurova

Kompletní uspořádání uličního profilu vyžaduje ulice Vančurova, kde výrazně dominuje parkování osobních automobilů a neplní funkci jako spojku mezi ulicí 9. května a nábřežím Jordánu. Proto zde doporučujeme zavést stromořadí (alespoň po jedné straně ulice) ve sponech stromů mezi 6–20 m, je ale potřeba vycházet z násobků parkovacích stání se započtením vjezdu do budov. Druhovou skladbu doporučujeme obdobnou jako v ulici 9. května (střední výška stromů s korunou

nasazenou min. 2,5 m nad povrchem chodníku). Prostorové uspořádání zeleně musí být bráno s ohledem na uspořádání sítí technické infrastruktury pod povrchem vozovky. Vzhledem k šířce uličního profilu by bylo vhodné uvažovat nad umístěním travnatých porostů či záhonů.

[INSPIRACE]

078 Dostatek zeleně v různých formách a její jasné vymezení vytváří vizuální a architektonickou kompozici v prostoru náměstí (Opočno).

079 Jednosměrná zklidněná ulice s obousměrným provozem jízdních kol, kdy charakter dotváří stromořadí (Praha).

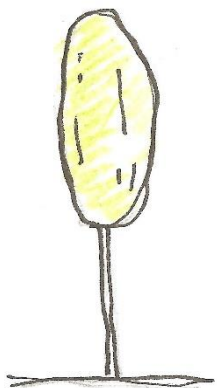
080 Zeleň nemusí být výrobcem stínění na parkující automobily, ale může vytvářet příjemné prostředí i pro cyklisty (Německo, Norimberk).

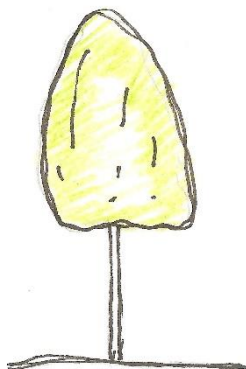
081 Zvolit formu zeleně (z hlediska výškového uspořádání) je důležité pro celkovou přehlednost křižovatky. Neméně důležitou roli hraje také estetika (Přerov).

4.23. Návrh druhů dřevin pro oblast vnitřního města s městským charakterem

Doporučený habitus dřeviny

Stupňovitě rostoucí strom s úzkým kmenem

Keř s růstem odpovídající malému stromu.

Pro oblast vnitřního (nového) města doporučujeme tyto druhy dřevin:⁵⁰

Javor (Acer) – zakrslé formy

Výška 5 - 10 m, šířka 2 – 4 m, tvar koruny pyramidální, vhodný do vlhčích půd, mrazuvzdorný strom, nejčastěji využívaný do stromořadí ulic a jako nízká forma zeleně do skupiny stromů.

Jírovec (Aesculus)

Výška 15 - 30 m, šířka 5 – 15 m, tvar koruny kulovitý a mohutný, vhodné umístění do slunce či na polostín, vhodný do stromořadí i jako solitér.

082 Javor babyka (*Acer campestre*)

083 Jírovec maďal (*Aesculus hippocastanum*)

Další druhy dřevin vhodné k vysazení do vnitřního města s městským charakterem:

Platan (*Platanus*) – vhodnější zakrslé formy do stromořadí s nízkou nasazenou korunou

Katalpa (*Catalpa*) – nenáročná dřevina na půdní typ, velmi oblíbená do parků

⁵⁰ SAFRO – Milan Havlis. Seznam stromů.

4.24. Oblast 4 – Rezidenční oblast města

„Přínos vzrostlých stromů spočívá v jejich schopnostech stínit a ochlazovat prostředí a kompenzovat tak negativní důsledky rozlehlých zpevněných ploch.“⁵¹

Vymezení základních tezí

- Vytvoření kvalitního obytného prostředí
- Do většiny ulic v řešeném území zavést prvky zeleně, vyměnit mobiliář a povrchy ploch
- Změnit charakter některých ulic z hlediska prostorového uspořádání (zejména tam, kde dominuje automobilová doprava)

⁵¹ INSTITUT PLÁNOVÁNÍ A ROZVOJE HL. M. PRAHY. Manuál tvorby veřejných prostranství hlavního města Prahy.

4.25. Analýza současného stavu zeleně v oblasti

V rámci řešení rezidenční oblasti se zaměřujeme na uliční síť „nového centra“. Ulice představují zcela klíčový veřejný prostor města vzhledem k omezenému rozsahu a hustotě veřejných prostranství, který by měl plnit funkci místa setkávání, rekreace a bezpečného propojení obytné zástavby s rekreačními centry ve městě. Konkrétně se zaměřujeme na ulice od Budějovické směrem k vodní nádrži (Fügnerova, Kollárova, Roháčova, Smetanova, atd.).

V převážné části ulic dominuje automobilová doprava – je zde výrazná absence zeleně (ta se vyskytuje spíše ve vnitroblocích), jenž nemůže plnit zejména sociální a mikroklimatickou funkci. Zpevněné povrchy jako asfaltová komunikace a různorodé materiálové řešení chodníků nepřispívá k estetické vhodnosti uličních prostorů. Chybějící jsou i prvky drobné architektury (mobiliář – lavičky, koše, atd.).

084 Vymezení ulic s rezidenčním charakterem.

[FOTOGALERIE]

085 V ulici Farského není díky šířce uličního profilu umožněna výsadba stromořadí.

086 Zatímco v ulici Kamarýtově jsou dostatečně široké chodníky, jež zavedení různých forem zeleně umožňují.

087 Dominance automobilové dopravy v ulici Havlíčkova neumožňuje zavedení vyšší formě zeleně.

088 V Dobrovského ulici je nutností uspořádání parkovacích míst společně s jejich označením. Zeleň Botanické zahrady umožňuje jejich stínění.

4.26. Vyhodnocení a vytyčení základních pravidel pro návrh zeleně v oblasti pro rezidenty

Důležitým prvkem ve všech ulicích by měla být podpora sousedských vztahů. Tím docílíme vytvořením veřejných prostranství v ulicích pro setkání všech věkových kategorií. Při návrhu zeleně je nutné zvážit její detailnější umístění z pohledu uspořádání sítí technické infrastruktury (z důvodu prokořenitelnosti stromů). Zeleň by měla druhově vycházet z přirozené potenciální vegetace (z hlediska výšky koruny, celkové výšky, atd.). Proto navrhujeme odstranění současných forem a druhů zeleně. Důraz klademe na odstupovou vzdálenost od fasád budov, která by měla být minimálně 4 m.

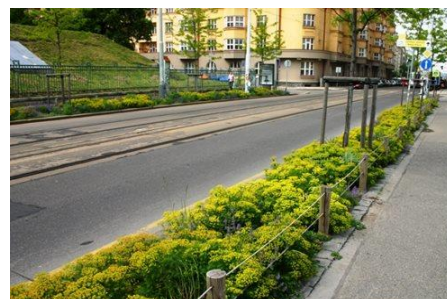
[INSPIRACE]

089 I velké stromy lze umístit v těsné blízkosti fasády domů. Je ale potřeba jim dát odpovídající péči (Francie, Paříž).

090 Při návrhu stromořadí v ulicích lze zavést i nepůvodní druhy zeleně (Zlín).

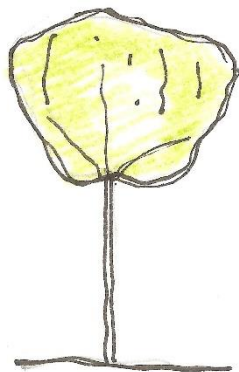
091 Trvalkové záhony sloužící jako dělící prvek mezi rušnou komunikací a chodníkem. Zároveň se jedná o prvek zvyšující retenci dešťových vod (Praha).

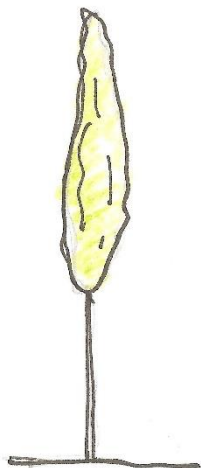
092 Zatraktivnění veřejných prostranství pomocí konceptu bydlení bez aut lze vytvořit, často je však překážkou legislativa (Německo, Hamburk).

4.27. Návrh druhů dřevin pro rezidenční oblast

Doporučený habitus dřeviny

Malý strom s úzkým kmenem a rozloženou korunou.

Strom s úzkým kmenem a úzkou stupňovitou korunou.

Pro oblast vnitřního (nového) města doporučujeme tyto druhy dřevin:⁵²

Javor (Acer)

Výška 15 - 25 m, šířka 10 – 20 m, tvar koruny zakulacený – ve stáří mírně protáhlý, vhodný do vlhčích půd, mrazuvzdorný strom, nejčastěji využívaný do stromořadí ulic.

Platan (Platanus) - zakrslá forma

Výška 3 - 6 m, šířka 2 – 4 m, koruna pravidelná a velmi hustá, snáší znečištěné ovzduší, vhodný do zadláždění, vhodný do stromořadí ulic s úzkým profilem, vyšší formy tohoto druhu slouží pro okrasnou a krajinotvornou funkci.

093 Javor klen (*Acer pseudoplatanus*)

094 Javor japonský (*Acer palmatum*)

Další druhy dřevin vhodné k vysazení do řešené oblasti vnitřního města s městským charakterem:

Akát (*Robinia*) – bezúdržbová dřevina, trvanlivá i v teplejším městském prostředí

Třešeň (*Prunus*) – zejména druhy s úzkou korunou

⁵² SAFRO – Milan Havlis. Seznam stromů.

5. Závěr

Cílem této práce bylo vytvoření dokumentu, který stanovuje principy a pravidla pro tvorbu veřejných prostranství a výsadbu zeleně ve veřejných prostorech.

Diplomová práce je rozdělena na dvě části. První část se zabývá problematikou veřejných prostranství, jejich hierarchizací z hlediska využívání a rozdělení podle významnosti. Jednotlivé typy veřejných prostranství (ulice, náměstí, park, nábřeží) byly podrobněji rozděleny podle ukazatelů (např. měřítko, mikroklima, sociální bezpečnost, atd.) a pomocí prvků SWOT analýzy (pozitiva, negativa) zanalyzovány. Výsledkem analýzy bylo stanovení zásad pro tvorbu a úpravu veřejných prostranství nejprve v obecné rovině a poté konkrétněji pro jednotlivé typy. Další kapitola pojednává o materiálech a površích veřejných prostorů. Z hlediska této problematiky bylo řešené území rozděleno na čtyři oblasti (historické centrum, oblasti vnitřního města – s městským a parkovým charakterem, rezidenční oblast). Do každé oblasti byla navržena pravidla pro návrh povrchů, opět dle jednotlivých typů. V závěru první části byla vymezena pravidla pro návrh povrchů pro osoby se sníženou schopností orientace a pohybu.

Druhá část práce se zabývá městskou zelení ve veřejných prostorech. V teoretické části byl kladen důraz na její funkci a prostorové uspořádání. Následně byla zeleň popsána z hlediska historického vývoje na území města, společně se současným stavem a předpokládaným vývojem z pohledu územně plánovací dokumentace města. Stěžejní část tohoto tématu spočívá opět ve vymezení do čtyř oblastí a stanovení hodnotících kritérií pro návrh a údržbu. Každá oblast byla z hlediska zeleně zanalyzována, vyhodnocena a byla navržena pravidla pro výsadbu a údržbu. Do každé oblasti byl doporučen standard z hlediska habitusu (tvaru) stromů a konkrétních druhů.

Vzhledem ke vzrůstajícímu trendu a zájmu veřejnosti o kvalitní veřejné prostory a s tím související stav městské zeleně je vytvoření tohoto „manuálu“ pro město Tábor správným krokem k udržení stávajících prostorů a pevně věříme, že bude i návodem pro vytvoření podobných dokumentů i pro další města v naší zemi.

6. Použité informační zdroje

Internetové zdroje:

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Počet obyvatel v obcích ČR k 1. 1. 2016 [online]. [cit. 2017-01]. Dostupné z:

<https://www.czso.cz/documents/10180/32853387/1300721603.pdf/cba78096-1cf5-4fde-b20a-3074b2f135f9?version=1.0>

Mapový server města Tábor: Historické mapy [online]. [cit. 2017-01]. Dostupné z: <http://gis.mutabor.cz/ags/historie/>

ÚAP ORP Tábor: PRURÚ 4. aktualizace [online]. 2016 [cit. 2017-01]. Dostupné z: <http://www.taborcz.eu/uap-rok-2016/ds-2526/archiv=0>

INSTITUT PLÁNOVÁNÍ A ROZVOJE HL. M. PRAHY. Manuál tvorby veřejných prostranství hlavního města Prahy [online]. 2014 [cit. 2017-01]. Dostupné z: <http://manual.iprpraha.cz/cs/manual-tvorby-verejnych-prostranstvi-ke-stazeni>

Územní plán Tábor: textová část [online]. 2014 [cit. 2017-01]. Dostupné z: <http://www.taborcz.eu/aktualni-uzemni-plan-mesta-tabor/d-37476>

KOLEKTIV NADACE PARTNERSTVÍ. Ústí nad Orlicí - Strategie pro veřejná prostranství, nemotorovou dopravu a prostupnost města [online]. Nadace Partnerství, 2011. Dostupné také z:

https://issuu.com/nadace_partnerstvi/docs/koncepce_usti_nad_orlici_final

KOLEKTIV NADACE PARTNERSTVÍ. Kvalitní veřejné prostory: Metodika tvorby a obnovy veřejných prostranství [online]. Nadace Partnerství, 2011 [cit. 2017-01]. Dostupné z: <http://urbanspace.rec.org/uploads/wp5-outputs-map/pp3-methodology-on-quantity-public-spaces-brno-czr.pdf>

Koncepce živičných a dlážděných povrchů PPR [online]. Praha, 2015 [cit. 2017-01-06]. Dostupné z: http://www.iprpraha.cz/uploads/assets/dokumenty/kvp/ipr_kzdp-ppr_150622.pdf

SAFRO: Milan Havlis. Seznam stromů [online]. Praha: -, 2016 [cit. 2017-01-07]. Dostupné z: <http://www.havlis.cz/seznam.php?menuid=stromy&pis=A>

Laboratoř geoinformatiky: Stará mapová díla [online]. Univerzita Jana Evangelisty Purkyně, Ústí nad Labem, 2015 [cit. 2017-01-07]. Dostupné z: http://oldmaps.geolab.cz/map_root.pl?z_height=0&lang=cs&z_width=0&z_newwin=0&map_root=1vm

Principy a pravidla územního plánování: Zeleň [online]. Ústav územního rozvoje, Brno, 2013 [cit. 2017-01-07]. Dostupné z: <http://www.uur.cz/images/5-publikacni-cinnost-a-knihovna/internetove-prezentace/principy-a-pravidla-uzemniho-planovani/kapitolaC/C5-2013.pdf>

Bibliografické odkazy:

VAVŘÍK, I. Předmluva k českému vydání. In: GEHL, J. a L. GEMZØE. Nové městské prostory. ERA, 2002. ISBN 87-7407-233-1.

GEHL, J. a L. GEMZØE. Nové městské prostory. ERA, 2002. ISBN 87-7407-233-1.

Zeleň ve městě - město v zeleni: seminář AUÚP, 7.- 8. října 2010, Praha-Troja. Brno: Ústav územního rozvoje, 2011. ISBN 978-80-87318-18-8.

Textové podklady:

Zák. č. 128/2000 Sb. o obcích.

Zák. č. 183/2006 Sb. o územním plánování a stavebním řádu.

Kapitoly 4.11., 4.14., 4.18., 4.22., 4.26. byly zpracovány pomocí Manuálu tvorby veřejných prostranství hl. m. Prahy.

7. Zdroje obrázků a tabulek

Obrázky:

Politika územního rozvoje ČR: 001

Principy a pravidla územního plánování. Ústav územního rozvoje: 033

Územní plán Tábor (koordinální výkres): 042

Schémata (vlastní zpracování) – foto: 002, 003, 015, 032, 041, 043, 044, 045, 084, kapitoly: 3.7.1., 3.7.2., 3.7.3., 3.7.4., 3.8.1., 3.8.2., 3.9., 3.10., 4.11., 4.12., 4.15., 4.16., 4.19., 4.20., 4.23., 4.24., 4.27.

Veduta Art (mapy, veduty, staré fotografie): 034, 035

Laboratoř geoinformatiky – Univerzita J. E. Purkyně: 036, 037, 038, 039

Český úřad zeměměřičský a katastrální – ortofotomapy: 040, 046, 047, 048, 058, 059, 060, 071, 072, 073,

Nadace Partnerství – Strategie pro veřejná prostranství, Ústí nad Orlicí: 006

Manuál tvorby veřejných prostranství hlavního města Prahy: 004, 005, 008, 012, 013, 016, 017, 018, 019, 020, 021, 022, 023, 024, 025, 026, 027, 028, 029, 030, 031, 065, 066, 068, 079, 089

SAPRO – Milan Havlis: 056, 057, 069, 070, 082, 083, 093, 094

Pinterest – celosvětový katalog nápadů a inspirací: 007, 009, 010, 011, 014, 053, 054, 055, 067, 078, 080, 081, 090, 091, 092

Fotodokumentace – vlastní zpracování: 049, 050, 051, 052, 061, 062, 063, 064, 074, 075, 076, 077, 085, 086, 087, 088

Tabulky:

Tab. 1, Tab. 2, Tab. 3: Nadace Partnerství – publikace Prostory - praktická kniha o veřejných prostorech

Tab. 4: vlastní zpracování

Tab. 5, Tab. 6, Tab. 7: Manuál tvorby veřejných prostranství hlavního města Prahy

Tab. 8: Územní studie veřejné zeleně v obci Stonava – textová část

8. Autoři – zpracování jednotlivých částí

1. Úvod

Martin Melena, Tomáš Kusý

2. Základní charakteristika území

Martin Melena

3. Veřejná prostranství

3.1. Úvod

3.2. Vymezení stávajících veřejných prostranství a zeleně

3.3. Hierarchie veřejných prostranství

Martin Melena

3.4. Struktura zástavby

Tomáš Kusý

3.5. Typologie veřejných prostranství

3.6. Analýza typů veřejných prostranství

Martin Melena

3.7. Ulice

3.8. Náměstí

3.9. Nábřeží

3.10. Park

Martin Melena – texty, tabulky; Tomáš Kusý – fotografie, schémata

3.11. Zásady pro navrhování a úpravy veřejných prostranství

Martin Melena – texty; Tomáš Kusý – příklady typů veřejných prostranství

3.12. Materiály a povrchy veřejných prostranství

3.13. Principy a pravidla volby a údržby povrchů

3.14. Veřejné prostory a jejich rozdělení z hlediska povrchů

3.15. Pravidla pro návrh povrchů dle typu veřejných prostranství

3.16. Vymezení pravidel pro návrh povrchů pro osoby se sníženou schopností orientace a pohybu

Tomáš Kusý

4. Zeleň na území města

Tomáš Kusý

5. Závěr

Tomáš Kusý

Přílohy

Veřejná prostranství – širší vztahy

Veřejná prostranství – řešené území

Veřejná prostranství – sjednocení ploch

Veřejná prostranství – základní typologie

Veřejná prostranství – podrobná typologie

Martin Melena

Veřejná prostranství – významnost koridorů a center

Vlastnická struktura – veřejná zeleň

Tomáš Kusý